

Silin - Ritto
Hapon - Alla ja
Allan - Eino

Kirjoittanut Wäinö Kataja

Austannusosakehtiö Otava, Helsingissä

OLLIN-MIKKO, AAPON-ULLA
JA ULLAN-EINO

24, XI. 1926

OLLIN-MIKKO, AAPON-ULLA
JA
ULLAN-EINO

KERTOMUS KYLÄN TAKALISTOLTA

KIRJOITTI

VÄINÖ KATAJA

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

OLJINMIKKO, AAPON-ULLA

ULLAN-EINO

KERTOMUS KYLÄN TARKASTOLTA

Kustannusosakeyhtiö Otavan
Kirjapaino, Helsingissä, 1910

AIATA OMIÄV

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVAN
KIRJAPAINO

I

Kevät oli ollut pitkä.

Panteen ja kinosten peittäminä olivat vielä Repo-ojan myllyt siihen aikaan, kun ennen jo kevättä iloisesti pyörivät, sauvakat kilpaa hypellen. Paksuina jäätikköinä olivat vielä myllyjen edustatkin Repovaaran laidassa, ja jään alta kuului vain heikkoa, huokailevaa veden lirinää ikäänkuin kuolevan hätähuutoja. Rännitkin olivat jäässä ja myllyjen ovet puolitiehen panteessa.

Mutta joka päivä kävi Ollin-Mikko katsomassa, eikö kevät jo alkaisi voittaa ja veden juoksu virkistyä. Vaan vitkaan ja vaivalloisesti kevät edistyi. Mitä päivin vähin sulatteli, sen öisin taas kylmäsi. Mutta varhain aamuilla Mikon jo myllyille päin nähtiin kävelevän, kulkevan myllyltä myllylle, kuulostelevan ja miettivänä jäätikköihin katselevan. Eipä muistanut Mikko näin myöhäistä kevättä. Tähän aikaan olivat jo kaikki Repo-ojan myllyt pyörineet, sauvakkojen jyrinä ja ojan mahtava pauhu oli kuulunut ympäri kylää, myllymiehiä tuli ja meni ja Mikko puhaili kunnioitettavana myllärinä. Se

oli hauskaa ja elettävää elämää. Päivä paistoi Repovaaran jyrkälle rinteelle, jota pitkin Repo-oja villinä vesivaahtona myllersi alas jokilaaksoon. Hauskaa oli nähdä noita kaukaisten erämaiden kirkkaita vesiä, kun ne vaahtoisina tulla porhalsivat alas asuville seuduille. Ja siihenpä vesirikkaaseen ojaan oli jokainen kylän talo rakentanut oman, pienen ja sievän vesimyllynsä, jossa viljakultansa jauhoiksi jauhoi.

Tässä, tämän hauskan Repo-ojan partaalla, oli Mikon elämäkin kulunut. Keväisin ja syksyisin oli hauskaa, kun myllyvedet olivat runsaat ja myllyjen hoitamista, jyvän käyttöä ja kivien takomista oli kosolta. Syksyllä ja keväällä Mikkokin elatuksensa hankki, mutta talvisin ei hänessä ollut enempää elämää kuin Repo-ojassakaan: juuri sen verran, ettei veri seisahdunut. Miettiväisenä hän seisokeli myllyjen luona ja mielessään arveli, että kyllä pian alkaa suveta. Varis oli jo räähkynyt myllyn katolla aamulla varhain. Muisteli Mikko erästä kevättä — hän oli silloin nuorena poikana — jolloin muutamassa päivässä teki täydestä talvesta ihanan kesän. Semmoinen ihme saattaisi nytkin tapahtua ja epäilemättä tapahtuukin, kun Vappu pian on käsissä.

Ei ollut Mikkoa nyt tänä kevännä Repo-ojan pauhu herättänyt talviunestaan, vaan muut syyt. Syksyllä myllynkäytöllä ansaitut jauhot olivat loppussa samoin kuin oman pellonkin vilja. Oli jo pitänyt vähin naapurista, Apunlaaksosta, lainatakin...

— Jospa vaan kääntäisi tuulen etelään ja päivän kaksi sataisi vettä, — mietiskeli Mikko ja kiipesi Herralan myllyn rappusille, jotka johtivat myllyn ylikertaan ja olivat lumesta ja jäästä vapaina. Siihen istahti ja alkoi piippuaan sytyttää. Siinä tuntui lämpöiseltä, etelän rinnassa, kun aurinko seinää vasten paistoi. Keväinen tunnelma Mikonkin tapasi. Täältä korkealta mäeltä oli hänellä avara ja suuri näkö-ala yli koko kotikylän ja kauas muihinkin kyliin ja leveälle, valkoisen hangen peittämälle joen uomalle.

— Hyvinpä se näyttää etelän taivas lientelevän, — ennusteli hän. — Saattaa tehdä sateen milloin hyvänsä, ja silloin se onkin talvelta valta poissa... Jauhojen puute kuuluukin jo taloissakin hätyyttelevän... Herralan isäntäkin kertoi viimeistä jauhosäkkiä aljetun...

Mutta sitten hän tunsu kipeää nälkää ja hiukaa sisustassaan, sieraimiin lemusi kuin vereksien, vastajauhettujen jauhojen haju, ja vesi laski suuhun. Mutta hän koetti taistella vastaan ja imi väkeviä savuja lyhytvartisesta, isokoppaisesta piipustaan.

Siinä aivan lähellä, kyläläisten myllytien vieressä, oli Mikon pieni pirtti, jonka mäen ja rannan puolella, kiviraunioiden ympäröiminä, olivat hänen molemmat peltotilkkunsa. Siihen oli pienen pirtin salvanut ja kivikkoon peltoa tehnyt. Siinä se sitten olikin näkösällä kaikki, mitä oli puuhannut. Pelloista sai hyvinä vuosina tynnyrin ohria, eikä halla koskaan ehtinyt tänne lämpöiseen Repovaaran

laitaan viljaa pilaamaan. Mutta talvi oli niin pitkän pitkä...loppuneet olivat jauhot...

Aikansa istuttuaan myllynportilla Mikko nousi ja läksi astumaan. Sivu mennessään hän poikkesi Apunlaaksoon, joka oli Mikon lähin naapuri. Siitä olivat miehet tukkimetsällä vielä ja vaimo kahden nuorimman lapsensa kanssa vain kotosalla.

Tiedusteli Apunlaakson emäntä Mikolta, joko Repo-ojaan tuntui vesi lisääntyneen, ja kummaili samassa tätä pitkää kevättä.

— Jopa kuului Herralan myllyntokeessa niinkuin vähän virkeämpi veden juoksu, — sanoi Mikko. — Kun päivänkin oikein suveaisi...mutta mitäs kun ei käännä tuulta etelään...

Tuumaili Apunlaakson emäntä, jotta eikö joutaisi Mikko hänelle pilkkomaan vähäsen keittopuuta...

— Joutaapa tässä nyt vielä...vaan kyllä tässä taas tulee semmoinen kiire, ettei ole yötä eikä päivää... Tulevalla viikolla luulen jo että Herralan mylly käypi... Pannetta alan tänä päivänä jo sysiä...

Mikko katseli vesissä suin mitä emäntä hommaili. Näytti toimittelevan Mikolle einettä. Ja kun oli perunat, leivät ja kastikkeen pöydälle pannut, niin Mikolle virkkoi:

— Haukkaa nyt tuosta vähän einettä, vaikka lienet jo einehtinytkin, — mutta hyvä syönytä syöttää, sanotaan.

— Jo minä söinkin, vaan jospa häntä vähän

haukkaakin, — arveli Mikko, ja hänen tyhjä vatsansa mourusi.

Itsekseen Mikko mietti, että jo on hyvä ihminen tuo Apunlaakson emäntä... Mutta ääneensä ei mitään puhunut eikä ollut hopussa syömään, vaan sai emäntä toistamiseen pyytää. Mutta sitten kun istuikin pöytään, niin alkoikin eväille lähtö tulla.

— Mennä vuonna jo tähän aikaan myllyt kävivät, — sanoi emäntä.

— Jo toki. Ja sulana oli koko Repovaaran etelänpuoleinen rinne, — vastasi Mikko, suu täynnä perunoita.

— Minulla vihloo rintaa niin kummasti ja karvastelee...jos entiseksi on, niin suvi tästä tulee ja raskas vesisade, — ennusteli emäntä.

— Samaa ennusti Ullakin tässä aamulla, kun Ojalaiseen läksi lampaan keritsemiseen.

Niin siinä Mikon aterioidessa keskustelivat ja kevään tulevan toivoivat.

Ja Mikko, puhdistettuaan kaikki, mitä emäntä oli hänen eteensä latonut, pani piippuunsa ja lähti notkeana ja virkkuna miehenä pihalle puita pilkkomaan.

Ja sieviä pikku puita Mikko pilkkoi ja sievään, taiteelliseen kasaan ne asetti. Ei kukaan pilkkonut puita niin hyvin kuin Mikko eikä kukaan niin sieviä pinoja laittanut.

Ei ollut Apunlaaksosta Mikon mökille kuin sylvä kymmen. Naapureita yhdisti kesäisin ja talvisin kinttupolku, jonka Mikko pyryjen perästä loi auki.

Mutta kahvit keitti vielä Apunlaakson emäntä Mikolle. Ja Mikko, juotuaan monesta ajasta kolme kookasta kupillista, läksi tyytyväisenä miehenä mökilleen. Porstuan oven säppiin oli tuominen tikku pistetty — se oli merkki, ettei ollut ketään kotonalla, — muuta lukkoa ei ollutkaan.

Pirtti oli pieni niinkuin pienintä lajia sauna, ja pienoiskokoa oli koko mökin sisustakin. Oven puolella, sivuakkunan luona oli Mikolla itsellään paikkansa. Siinä oli lyhyt penkki, joka samalla oli Mikon sänky. Seinällä oli sitten minkä mitään työasetta, mutta ihan katonrajalla oli kolme puista naulaa rivissä vierekkäin. Ne nailat olivat myllyn-avaimia varten: ovimmaisessa Mikko piti myllyn jauhatuksen aikana Ojalaisen myllyn avainta, keskimmäinen naula oli Herralan myllyn avainta varten ja laidimmainen pappilan.

Karsinan puoli pirttiä kuului Ullalle, Mikon vaimolle, ja Einon paikka oli kangaspuitten ja uunin välissä.

Raukaisevan tuntui Mikkoa. Olisi ollut paikatava nuo Ojalaisen piian kengät, vaan eipä tuntunut olevan työlahjoja. Siitä työstä olisi saanut sen verran lanttia, että olisi kyennyt särpimen ostoon.

Piippuunsa Mikko pani ja mietiskeli. Mihinkä lie mennyt taas se pojan hunttiokin? Äitinsä sitä ruokkii laiskaa, vaan eipä liikene minulle suupalaa

leipää, vaikka kyllä tietää, että minulta ovat jauhot kaikki... Vaan liekö itselläänkään enään monta leipomusta!

Mikon teki mieli kiivetä ullakkoon katsomaan, minkä verran Ullalla oli ruokavaroja, mutta kun ei koskaan ennen ollut sitä tehnyt, niin tekemättä jätti nytkin.

Peräakkunan luona oli pöytä, ja pöydän alla olivat heidän piimäpytynsä. Tuo, joka oli isoin ja keltaiseksi maalattu, oli Mikon, pienin, maalaamaton oli Ullan, ja vanhin ja kulunein oli Einon, jonka oli kumminlahjaksi saanut Pilkkatien Sofialta, naapurimökin emännältä.

— Kumma, ettei Ulla ottanut piimäpyttyä matkaansa, kun Ojalaiseen läksi lampaan keritsemiseen, — mietiskeli Mikko. — Niin, mutta se ottaakin rahassa ja käy kauppiasta kahvia, jota ei ole näkynyt keittävän viikkokausiin...

Mikko silmäsi ulos sivuakkunasta, josta näkyi hänen mäenpuoleinen peltonsa ja korkea Repo-vaaran kylki vähän etempää. Siinä vaaran laidassa oli ollut isä vainajan, Ollin, pirtti. Siinä oli Mikko syntynyt ja mieheksi kasvanut. Mutta kun isä kuoli suurena nälkävuonna, joutui Mikkokin kylälle ajelehtimaan. Ei ollut Olli vainajan mökistä enään mitään jäljellä. Muurinperuskivetkin, joiden Mikko tiesi olleen sieviä laakoja, olivat kyläläiset vähissä erin ottaneet ja omiin tarpeisiinsa käyttäneet. Pelto-tilkku, joka mökin vieressä oli ollut, oli siinä vieläkin, lyhyttä, laihaa heinää kasvaen, ja siitä niitti

Ojalainen sen vähän, mitä se laihasta kamarastaan jaksoi kasvaa. Mutta paikkaa nimitettiin vieläkin Ollinvainioksi.

Tuo korkea Repovaara ja sen metsäinen tausta, hauska, pauhaava Repo-oja, sievät myllyt ojan varrella, mökit tässä ympärillä ja kotoinen kylä, kirkolta alapäähän, — siinä se maailma, jonka Mikko tunsi ja jota etempänä ei ollut käynyt eikä ollut koskaan mielikään tehnyt.

— Vaan kuuluu sitä olevan pitkältä maailmaa — joka haaralla, — mietiskeli hän ja otti Ojalaisen piian kengän katseltavakseen. — On sitä maailmaa, ja kummasti ne ihmiset asuvat... jos lie totta mitä kansakoululapset puhuvat... On maita ja meriä ja puolta korkeampia vaaroja kuin tuo Palovaara...

Ojalaisen piian kengän iltti oli irtaantunut, ja sitäpaitsi oli pohjassa suuri reikä.

— Vihollisen rajoja ne tänne kantavat, ja minun niistä sitten pitäisi tehdä vedenpitävät! — ärähti hän, mutta alkoi kuitenkin korjailla, paikkanaikkaa hammastensa välissä venyttäen.

Kyllä Mikolla kengänpaikkaamista olisi ollut pitkän talvea, mutta harvoin kuitenkaan viitsi tehdä. Juuri kun hätä oli suurimmillaan, kun ei ollut tupakkaan rahaa eikä tiennyt särpimestäkään mistä saisi, niin silloin otti paikatakseen. Ja kun paikaksi, niin tarttuivat paikat niin lujaan, etteivät milloinkaan irtaantuneet. Ja koko kylä sen tiesikin, ettei semmoista kengänpaikkaajaa ollut tässä eikä

vielä toisessakaan kylässä. Mutta harva oli se, joka Mikon sai paikkaamaan. Sanoi aina olevan muita kiireitä.

Eikä olisi nytkään tullut alotetuksi tuota Ojalaisen piian kengän korjuuta, mutta melkein lopussa oli tupakka ja lanttia oli juuri sen verran, että saisi kilon silakoita. Perunatkin olivat Mikolta loppuneet. Siemeniksi oli loput kerännyt.

— Ullalla niitä on vielä perunoita, — mietiskeli Mikko. — On tässä omassa kellarissakin viis kuus keittoa, ja mitä lie vielä Apunlaakson kellarissa, johon syksyllä kantoi. Mutta elä usko, että vaan minulle tarjoaisi, vaikka tietää, ettei minulla ole yhtään perunaa... Vaan odotappas aikaa... pian tässä myllyt alkavat jauhaa, ja silloin minäkin verksistä ohrista makean vellin keitän... ja silloin taitaa Ullallakin vesi suuhun laskea... luulen...

Ja päästyään kengän paikkauksen alkuun hän ei hellittänyt, vaan kiskoi pikilangalla paikkaa, suutaan joka vetämällä surkeaan irvistykseseen puheen.

Johtui sitten mieleen se aika, jolloin Ullan kanssa menivät naimisiin. Miten liekin nyt juuri mieleen juolahtanut! Kävi vihaksi tuo akan perhana, kun ei nyt pyytämättä ymmärtänyt antaa paria keittoa perunoita... Vaan viisas ja varovainen oli hän silloin ollut, kun Ullan kanssa pappilaan vihille menivät. Ei se ollut Ulla siihenkään aikaan enään erinomainen naitava vaimo. Huonomainen oli ollut ja kaksi pojan roikaletta jo äpärinä synnyttä-

nyt. Vaan niin tuli tuumaksi, että yhteen menevät. Mutta silloin hän, Mikko, oli tehnyt määrän semmoisen, että omin eväin on kummankin avio-liitossa elettävä. Ullalla olisi vapaa asunto Mikon pirtissä ja keitto- ja leipomapuita tarpeen mukaan, ja siitä täytyi Ullan korvaukseksi leipoa leipää Mikolle, Mikon jauhoista tietysti, ja puhdistaa pirtti silloin tällöin.

Siihen oli Ulla suostunut, ja niin läksivät pappilaan. Mutta Mikko oli varovainen. Rovastin kuul-len kysyi vielä Ullalta: Muistat kai välipuheemme? Silloin rovasti tahtoi tietää, mikä välipuhe heillä oli, ja Mikko kertoi rovastille. Rovasti oli kysynyt Ullalta, että oliko niin, johon Ulla oli vastannut, että niin on kuin Mikko puhuu.

Sitten vihittiin.

Mikko oli jo saanut paikan kiinni ja alkoi nyt iltiä kiinni ommella.

— Syntyi sitten tuo pojan perhana, Eino, — jatkoi Mikko äskeisiä ajatuksiaan. — Ulla luuli, että minä rupean poikaa elättämään, mutta silloin minä sanoin, että hoida itse kakarasi... ja hoitaa on saanut... en ole puuttunut, en sekaantunut koko asiaan...

Tämä kultainen vapaus oli sentään herttaista. Sai olla ja elää niinkuin tahtoi. Ei ollut Mikolla kenellekään pennin velkaa, päinvastoin. Ojalaiseltakin oli saamassa kolme kuormaa tallilantaa siitä, että oli syksyllä kumpaisenkin riihen kiukaan korjannut, ja Kankaalta niinikään kolme kuormaa

karjalantaa siitä, että oli talvella korjannut ja vannehtinut lehmän juoma-astioita. Kylvön aikana oli ollut määrä lanta tuoda Mikon pellolle, siihen paikkaan, johon Mikko osoitti...

Ei kyennyt kukaan komentelemaan eikä määräälemään. Kun verot täsmälleen maksoi eikä himonnut lähimmäisensä omaa, niin ei niin suurta herraa hänen kynnyksensä yli astuisi, jota palvelisi tai kumartelisi... Sai mennä työhönkin, jos tahtoi, mutta sai olla menemättäkin... ja menemättä hän useimmiten olikin...

Muut mökkiläiset söivät velkaa kaiken talvea, ottivat jauhoja, lihaa ja särvintä ja sitten saivat kesäkauden hikoilla heinätyössä velkaansa maksamassa...

Mutta eipä saatu Mikkoa niityn laitaan, vaikka kyllä yritettiin. Ei saatu, vaikka luvattiin yhtä iso päiväpalkka kuin nuorille miehillekin. Sillä sen tiesivät kaikki, että roima niittomies oli Mikko, vaikka olikin kaikkia muita lyhempi, ja sitkeä kuin saukko... Kerran oli Ojalainen nöyrästi pyytäen ja lahjoja luvaten saanut Mikon ulkoniitylle... Ja vaikka oli renkinä silloin Ojalaisella Iso-livari ja Partasen Antti, parhaita niittomiehiä koko pitäjässä, niin kesken päivän väsyivät... Ja silloin oli Ojalainen tuumannut, että eipä hän olisi uskonut tuota Mikkoa noin sitkeäksi ja rivakaksi niittäjäksi...

Siitä oli toista kymmentä vuotta aikaa, eikä ollut Mikko sitten kenenkään heinäntekoon enään lähtenyt...

Eikä lähde...

Hän sai Ojalaisen piian kengän korjatuksi. Viimeisteli sitä vielä kämmeniensä välissä ja oikaisi käyristynyttä kärkeä...

Mutta sitten laskeusi pitkäkseen lyhyelle penkilleen ja painoi mustatukkaisen päänsä paikkaiseen sarkatakkiin, jonka oli käärinyt päanpohjaksi.

II

Mikko ehti juuri parhaiksi vaipua unen helmaan. Hän heräsi kuitenkin siihen, että joku räiväsi pirtin ovea lujasti kiinni.

Herralan vanha isäntä seiso i keskellä pirtin lat tiata ja hommaili tupakkaa piippuunsa.

— Jokos Mikkoa raukasee? — sanoi hän, ja kun oli piippunsa sytyttänyt, niin lisäsi:

— Sateen edellä se painostaa.

Jo nousi Mikkokin istumaan, haukotteli ja ar veli:

— Teidän tulonne edellä se tässä minua niin painosti.

Herralan isännällä oli jo myllyturkki yllään. Siinä näkyi vielä menneensyöksyllistä jauh on pölyä meit otun lampaannahkan poimuissa.

— Lähdin tässä joutessani kävelemään ja otin tuon myllynavaimenkin jo valmiiksi tänne, — sanoi Herrala ja kaivoi taskustaan ison rauta-avaimen.

Mikko virkosi aivan hereilleen.

— Pannaanpa se paikoilleen, ettei jää kulkeu maan, — sanoi hän ja pisti Herralan myllyn avai-

men keskimmäiseen puunaulaan, jossa sen paikka jo oli ollut kolmattakymmentä vuotta.

— Myöhäiseen menee nyt kevään tulo, — alkoi Herralan isäntä puhua ja tarjosi tupakkakukkaroon Mikolle. — Mennä vuonna jo tähän aikaan kävivät kaikki Repo-ojan myllyt... Vaan niin minä uskon, että kun nyt suojaksi kääntää, niin ylön äkkiä ovat vedet liikkeellä. Muistan minä erään keväimen, kun Olli vainajan kanssa menin myllylle — ja silloin oli Vapunpäivä — eikä veden lirinääkään kuulunut ja panteet olivat paljon paksummat kuin nyt. Mutta silloin teki viikossa täyden kesän...

— Niin se voipi nytkin käydä. Jo minä tänä päivänä ajattelin lähteä pannetta sysimään...

Mikko veteli oikein aimosavuja, sillä luojaan hän oli ison piippunsa täyttänyt Herralan isännän kukkarosta.

— Jauhot tässä loppuvat meilläkin, — puheli Herrala. — Jos ei vaan viikon päästä ala mylly jauhaa, niin on hätä kädessä... Kuinkas Mikolla on jauhoja?

Mikko ei huomannut sitä veitikan katsetta, joka Herralan silmissä ilmeni sitä kysyessä.

— Onpa niitä oleskellut ja kohtapa tässä saadaan vereksiä jauhojakin, — valehteli Mikko.

— Jauhojen puutetta kuuluvat pitkin kylää valittelevan... Missä tästä Ulla on ja Eino?

— Ulla tuo aikoi Ojalaiseen lampaita keritsemään. Mihin lie poika mennyt...

— Etkö sinä sitä poikaasi antaisi ensi viikoksi

töihin... Olisi siellä meillä päreen höyläystä ja minkä mitäkin...omalle väelle avuksi...

— Sillä on rippikoulu keskissä eikä ole semmoisia kenkiäkään... ja mitä sanonee itsekin, Eino...

— Kyllä nyt jo Einokin saisi ruveta totuttelemaan työhön. Mies jo alulla kolmattakymmentä... renkinä saisi jo hyvän palkan ja vaatteet päälensä...

— Ei se ole oikein tervekkään koko poika, — puolusteli Mikko. — Kerkiää se vielä maailman rannalla lopunkin terveyttään menettää...

— Työhön minä kyllä kärkehtisin, jos minun poikani olisi... ja mies parhaassa iässä ja terve kuin pukki, — sanoi Herrala.

— Tehköön tahtonsa... saatanpa minä puhua, — vastaili Mikko.

Kun Herrala vielä oli muistuttanut panteen sysimisestä, läksi hän kotiaan päin kävellä juppasemaan, lyhyt, päällyksetön myllyturkki somasti heilahdellen ja piippu suussa sauhuten.

— Mitä se tuokin Herrala tahtoo pojan töistä ja kantaa vaaria tekeekö vai onko tekemättä...? Eipä kulje kerjuulla eikä toisen omaa himoitse, vaikka kulturaläjän viereen maata pantaisiin, — aprikoi Mikko.

Sitten katseli Herralan myllynavaainta. Otti sen naulastaan ja tutki... Olivatpa antaneet hiukan ruostua...

Mikko hankasi tuhkalla ruostepilkut pois ja asetti sen sitten naulaansa... Siinä se oli jo Herralan

myllynavain... pian siihen tulee pappilankin ja Ojalaisen avain, joka on kaikista pisin...

Hän katseli miettiväisenä nauloihiin. Mennä vuonna siihen ensiksi pantiin pappilan myllyn avain — nyt Herralan. Saapa nähdä kenen avain ensi kevännä ensiksi naulaan joutuu... Taitaa pappilan joutua... Ojalainen oli aina hitain. Heräsi vasta silloin kun muiden myllyt jo pyörivät että vilkkui...

Mikko läksi ulos. Pirtin päässä oli sievä pino tasaiseksi sahatuita pieniä halkoja ja pinon vieressä hongan oksista pirstotuita keittopuita. Mutta siitä pari sylvä Apunlaakson ja Mikon rajassa oli laudoista tehty, teräväkärkinen kota, käymälä. Sinne Mikko pistäysi.

Hän käveli sitten eteläiseen pirtin päähän, jossa jo oli täplä sulaa maata nurkan juuressa, ja siinä vasta pisti leveän, nahkaisen tuppivyönsä kiinni. Katseli kylälle päin, pitkin myllytietä, joka mutkikkaana kulki vainioiden poikki ja Männistön aitan pohjoispuolella yhtyi valtatiehen. Siellä näkyi Männistön aitan sivulla Herralan isäntäkin mennä jupasevan, likaisen valkoinen myllyturkki yllään...

Hevosia siellä ajoi tiellä kahakäteen, tiu'ut soivat ja kulkuset helisivät... Näkyi Ruotsin puoleltakin joku ajavan pitkin linjaa suoraa viitoitettua tietä...

Julman lämpimästi nyt päivä paistoi ja etelän taivas lienteli, ja Mikko tunsi, että karvas vesi nousi vatsasta suuhun, — se aina ennusti ja tiesi sadetta...

Hän palasi pirttiin ja alkoi paikata kintaitaan, sillä hän päätti lähteä pannetta jyyntämään Herralan myllyn edestä...

— Jotta saapi ovenkaan auki, — arveli hän.

Mutta juuri kun hän sai langan punotuksi, saapui Einokin kotia, takin alla kainalossa käärö.

Einoa ei koskaan Mikon-Einoksi sanottu, vaan syntymästä asti hän oli Ullan-Einona ollut. Mutta kovin oli isänsä näköinen tämä Eino. Samanlainen lyhyt ja leveä vartalo, ruskeat, kiiltävät silmät ja musta tukka kuin suutarin piki. Hyvin oli isänsä luontoinenkin, melkein laiskempi vielä. Ei ollut vielä täyttä päivää työtä tehnyt, vaikka oli jo alulla kolmattakymmentä, ja rippikoulu oli vielä keskissä.

Mutta Eino, tultuaan sisälle, otti näppärästi oman piimäpyttyensä pöydän alta, veti povestaan suuren, vastapaistetun ohraleivän ja rupesi syömään.

Ei virkkanut Mikko mitään. Syrjäsilmillä vain katseli Einon syöntiä ja koetti miettiä, mistä poika oli leivän ansainnut... Kun vaan ei olisi varastanut...! Mutta ei! Eipä ollut kukaan koskaan sanonut, että Ullan-Eino olisi epärehellinen. Rehellinen oli kuin isänsäkin — olivat aina Mikolle sanoneet.

— Kyllä tästä pian minun pirtiltäni lähtisikin, jos semmoista alkaisi kuulua, — mietti Mikko. — Varkaalte minä olen vihainen kuin helvetti... Pois on täytynyt Ullankin heittää näpistelemine, jota kuuluu nuorempana harjoitelleen...

— Tapasitko Ojalaista? — kysyi vihdoim Mikko, kun oli toisen kintaansa saanut paikatuksi.

Eino nieleskeli vielä puoleksi purtuja paloja, ryysti piimää voiteeksi ja toisella suupielellä vastasi:

— Näkyi Männistössä lukevan sanomalehtiä.

— Kumma mies, kun ei tule sysimään pannetta myllyn tokeesta ja ympäriltä, vaikka mylly on puoli-väliin panteessa... Lähtisitkö sinä toiseksi pannetta sysimään Herralan myllyn luota?

Taas vastasi Eino toisella suupielellä:

— Enpä tiedä. Kun tässä saan syödyksikään ensinnä...

— No en minä kesken syöntiäsi... ja keskissä tässä on vielä kintaanpaikkaus minullakin...

Siihen ei Eino mitään vastannut. Mikko ymmärsi siitä, että Eino lähtee kumppaniksi pannetta sysimään.

Mutta kun Eino vihdoin oli lopettanut ateriansa, pannut piimäpyttynsä paikoilleen — leivästä ei jäänyt muruakaan —, alkoi hän kopeloida tupakkavehkeitä taskustaan. Jo löysi mustan, öljytyneen kopan, jossa oli tuumanpitkä tuominen varsi. Mutta tupakkakukkaro oli kovin laiha, niin että vaikka Eino tyhjensi kaiken sisällön vasemman kätensä pivon silmään, niin ei karttunut kuin puoli kopalista hienoa nuuskaa.

— Pane tuosta minun kukkarostani, — tarjosi Mikko.

Sanaakaan puhumatta Eino täytti piippunsa.

Samassa kävi ovi, ja Ojalaisen piika tuli hakemaan kenkänsä.

— Kyllä se vaan nyt pitää niin kauan kuin muu-kin kohta kengästä, — sanoi Mikko.

Piika kiitteli ja tuumi, että kuinka hyvin ja sievästi Mikko oli kengän korjannut.

Ja Mikko pisti tyytyväisenä puoli markkaa tyhjän kukkaroonsa.

Mutta kun hän oli saanut kintaansa korjatuksi, otti hän orrelta pyöreän, koivunvisasta tehdyn rasian, johon äimän, pikilankajäännöksen ja naskalin talteen pani. Siinä oli kaikenlaista suutarin ammattiin kuuluvaa kapinetta. Oli valmiiksi punottua pikilankaa iso rulla, oli kinnas- ja kenkä-äimää, oli naskalia monenlaista ja sianharjaksia kimppunen. Siihen pisti Mikko järjestykseen neuvonsa ja nosti rasian orrelle, jossa sen paikka oli saippuahitusen ja tulitikkupaketin vieressä.

Ja sitten he läksivät, isä ja poika, myllyille päin, Herralan rautapikka kummallakin olallaan.

Akkunasta näki Apunlaakson emäntä Mikon ja Einon juhlallisina myllyille päin kävelevän ja arvasi, että panteen sysimiseen menevät.

*

Myllytietä pitkin tulla viuhtoi Ulla aika vauhtia mäkeen päin. Ulla oli Ojalaisessa lampaat kerinyt ja ottanut maksun rahassa. Kauppiaaseen oli suoraan mennyt ja kahvia ostanut, sillä kokonaiseen viikkoon ei ollut Ullalla kahvia kotona ollut. Kii-vaasti nyt käveli kahvipussi kädessään.

— Jopa Aapon-Ulla nyt viuhtoo kuin tuli olisi nurkassa, — sanoi itsekseen Apunlaakson emäntä, kun akkunasta osui myllytielle päin silmäämään.

Ei ollut Ullankaan nimi muuttunut, vaikka naimisiin meni. Isän nimi oli ollut Aapo, ja Aapon-Ullaksi häntä oli totuttu sanomaan ja sillä nimellä häntä vieläkin mainittiin.

Pienoinen, väkäleuka akka oli Ulla, laiha ja kasvot keltaisenruskeat. Mutta silmät olivat terävät ja vilkkaat, liikkeet notkeat ja puhelahja hyvä. Piippua imi Ullakin lakkaamatta, imi istuessaan kangaspuissaan, imi kahvia keittäessään ja tupruutti sauhuja kylällä kulkiessaankin...

Känä suussa hän nytkin kävellä viuhtoi, kainalossa kahvi- ja sokeripussi. Vikkelästi hän sieppasi tuomisen tikun oven sinkilästä ja meni sisälle. Hän ehti kuitenkin silmätä Herralan myllylle päin ja näki, että siellä Mikko ja Eino sysivät pannetta Herralan myllyn tokeesta.

Uunin päältä hän haki jalkaniekka kahvipannunsa, sytytti hongan oksista roiman tulen piisiin ja kävi kahvinkeittohommiin. Ei ollut liennyt viikkoon Ullallakaan kahvia keittää. Huononlaisesti maksettiin kankaankutomisesta, ja talvella oli sairastanut pari kuukautta, ettei pystynyt mitään ansaitsemaan... Lisäksi oli poika vielä syömässä, Ullan eväillä enimmäkseen.

— Ei sille Mikko, senkin talpukki, leivän palaa ole antanut tänäkään talvena, — mietiskeli Ulla häärätessään piisin luona kahvia paahtaen. — Mi-

nun on vaan pitänyt antaa, ja hätä tässä olisi ollut, jollen minä kuppaamisella olisi saanut... Vaan on sillä ollut hätä Mikollakin... ei jauhon tomua ole itsellään, perunat ovat lopussa... nälkää on kurrannut monta viikkoa eikä ole kaikkena talvena liennyt kuin kerran kahvia keittää...

Vaan nyt se kyllä, perhanan talpukki, taas pääsee elämään, kun myllyt pääsevät käymään, ja taitaa olla vielä kansakoulun puunpilkkomisestakin viimeinen kvarttaali ottamatta... Nyt se kyllä taas kesän elää, laiska, ja syksyllä taas talvileivän myllypalkoista ja omasta vainiostaan keräilee...

Ihana kahvin tuoksu kutkutti Ullan sieraimia, niin että vesi suuhun laski ja luisevissa poskipäissä värähteli. Mutta pian siinä kahvi joutuikin kuumassa honganoksatulessa.

Puisessa pahkakupissa jauhoi Ulla paahdetut kahvit nyrkinkokoisella pyöreällä kivellä. Ja hienoja kahvijauhoja siinä tulikin, ettei paremmista apua. Se pahkakuppi ja kivi oli isä vainajan, Aapon, perintöä ja rakas muisto se oli Ullalle isältään, jonka karhu oli tappanut. Mutta antoi Ulla konettaan lainaksi Mikollekin, milloin Mikollakin liikenä kahvia ostaa...

Mutta jo sai Ulla kahvinsa valmiiksi, pannusta nokan selitti ja nosti piisin nurkalle selkenemään. Sillä välin pienensi hän sokeria ja otti nurkasta pienoiselta laudalta kahvikuppinsa...

Väkevää, mustanruskeaa oli kahvi ja tarpeeksi suolaista. Yhteen menoon Ulla joi kaksi kupil-

lista, siunaili, sytytti piippunsa ja istui kutomaan, piipun savutessa toisessa suupielessä...

— Hyvä, että olivat tästä tiessään molemmat, että saan rauhassa kahvini juoda... Eino pahuskaan... että kerrankaan toisi äidillensä kahvipivon...

Hän kurkotti kangaspuiden istuimelta pannun varteen ja nosti pannun lähemmäksi hiillosta, ettei jäähtyisi. Ja sitten alkoi kutoa, että mäiske kuului.

— Kun saisi tämän Metsämaan kankaan kudotuksi, niin lopputilissä tulisi vielä saamapuolelle... Jauhot olivat jo vähissä, mutta oli vielä pari leipomusta, ja perunoita riittäisi puolikesään... Jos ei poika olisi syömässä... mutta joka on lisäksi niin onnetoman syömäri... niin etteivät ihmiset työhönsä uskalla ottaa... Eikä Mikkokaan vaan työhön komenna, alkaa vaan poikaa puolustaa, kun minä työhön toimitan... Ja olkoon laiskana, vaan elättäköön Mikko... Paras elättäjä! Kumman sitkeässä sillä on henki... kun ei nälkäänkään kuole...

Niin Ulla mietiskeli kotoisesta elämästä, ja vihaisesti lensi sukkula ja mäiskähtelivät kaiteet...

*

Mutta Herralan myllyllä puuhailivat Mikko ja Ullan-Eino, kivaa pannetta myllyn ympäriltä ja alta sysien.

— Mistä sinä leivän sait? — tiedusteli Mikko.

— Ojalaisen pojille tein myllyntukin, niin emäntä antoi... Pyysi vielä toistakin tekemään, vaan en viitsinyt...

— Olisit tehnyt toisenkin...

— Enpä mie, — arveli Eino ja näytti, että lopettaa sysimisenkin.

— Sysi nyt sinäkin, niin kun tässä vereksistä jauhoista puuron keitän, niin annan maistaa, — houkutteli Mikko.

— Tässä tulee niin palavakin, että...

— Ja jos autat kivien terottamisessa nyt myllynjauhatuksen aikana, niin saatan minä kesäleivän jatkoa sinulle antaa...

— Taidan lähteä tukkijoelle, — sanoi siihen Eino.

Mikko hämmästyi. Eipä ollut Eino semmoisia puheita ennen suustaan laskenut. Vaan mahdottomaksi luki Mikko Einon tuuman.

— Jokeen putoat ja hukut... tottumaton olet tukilla-olija... hyhmäveteen... ja kylmät yöt sitten, — pelotteli Mikko.

Ei Eino siihen mitään tuumannut. Ilman aikojaan äijälle puheli. Paraskin tukkipoika!

Ja Mikkokin ymmärsi, ettei Eino totta tarkoittanutkaan. Ilman aikojaan puheli.

Mutta kun he myllyn alta olivat panteen sysineet ja konttasivat pois, havaitsi Eino heti, että pirtin savupiipusta nousi savu...

Mikkokin havaitsi, ja molemmin ymmärsivät, että Ulla siellä keittelee kahvia.

— Jopa sitä nyt on sysittykin, — sanoi Eino.

— No joo ... ja huomenna lisää, — myönsi Mikko.

Ja he läksivät astumaan myllytietä pirtille päin, Mikko edellä, Eino perässä, niinkuin heidän tapansa oli. Mikko astui joutuin ja tiheään, Eino pitkään ja keijasi kävellessään molemmin kupein.

Mutta pitkän nokan saivat. Ulla oli juonut pannun tyhjäksi ja nostanut sen jo muurin laelle. Ei ollut näkevinäänkään, kun tulivat, kutoa mäiski vain, että seinät tutisivat...

III

Tämä nykyinen polvi ei enään muistanut, kuinka vanhaa heimoa Ollin-Mikko oli. Mutta kertoivat vanhat, että suku oli jo kauan kylässä ollut ja että kantaisä oli ollut lappalainen, joka vanhaan aikaan oli porokarjoineen kylän takalistoilla majaillut.

Hänestä oli suku alkuisin. Hänestä oli kotoisin ja perintönä lyhyt ja paksu vartalo, musta tukka ja pienet, kiiluvat, ruskeat silmät. Hänestä oli jäänyt luonteeseenkin jälkiä: taipumaton ylpeys ja verraton laiskuus kaikkeen muuhun kuin tarinointamiseen tervastulen loisteessa.

Siinä he olivat jo monta miespolvea asuneet Repovaaran rinteellä, ja myllärin ammatti oli aina kulkenut isästä poikaan. Olli vainaja oli monta myllyä rakentanut, mutta vanhat miehet pitivät Mikkoa parempana myllymestarina kuin Olli vainajaa, joka ei ollut ollut niin peräti tarkka toimesaan kuin Mikko. Oli Mikkokin rakentanut uusia myllyjä: pappilan myllyn tehnyt aivan uudestaan, korjannut kokonaan Herralan myllyn ja Ojalaisen myllyyn oli laittanut toiset parit kiviä. Ja jokaisen

talon myllyä oli hän korjannut, mitä enemmän, mitä vähemmän. Ja kun Mikko myllyn reilaan laittoi, kivet takoi ja veden voiman parhaiksi arvasi, niin hyviä, hienoja jauhoja alkoi kivien ympärille karttua, kasaantua valkoiseksi kinokseksi.

Eiväthän ne ymmärtäneet tämänaikaiset nuoret isännät, kuinka vesimyllyjä on hoidettava. Eivät, kelvottomat, osanneet edes kiviä terottaa niin, että hyviä jauhoja olisi saanut. Kun eivät vaan Mikkoa apuun saaneet, niin milloin teki mylly karkeita, kaunaisia jauhoja, milloin täytti kiven silmän ja paiskasi taikinaan koko hoidon.

*

Viikon päivät oli sataa vihmonut vettä öisin, ja päivin paistoi ja lämmitti aurinko.

Kuin taikavoimalla alkoi kesä lähestyä ja kinokset alentua. Repo-ojaan alkoi vesi tuossa tuokiossa lisääntyä, ja pian kohisi rännien päällä valkoisena vaahtona kirkas kivieliönvesi. Veden kohina kuului jo selvästi Mikon pirtille, ja oven suuhun jo näkyi, kuinka jokaisessa myllynrännissä vesi räiskyi ja vaahtona kahden puolen ränniä pauhasi alas jäiseen panteeseen...

Hyvillään kulki Mikko kahakäteen pirtin ja myllyn väliä, hossissa ja hopussa jo oli. Myllytieltä oli jo lumi sulanut, ja korkean Repovaaran laidassa jo näkyi suuria, paljaita, kanervaisia päiviä.

Joka hetki lisääntyi vesi Repo-ojassa, koskena jo pauhasi jyrkintä rinnettä ja kiersi iloista vauh-

tia Metsämaan myllyä, joka oli päällimmäisenä ojan niskalla...

Kirkkaana aamuna nousi Mikko penkiltään hyvin varhain. Aurinko oli vielä korkean Repovaaran takana, Mikon pirtti, muut mökit ja koko Repovaaran kylki vielä varjossa, mutta lännen alla oleville vuorten huipuille jo päivä paistoi...

Koko Repovaaran laita ja ympäröivä metsä rai-kui lintujen laulusta, ja kevään suloinen lemu hajotti Mikon mielestä unen jätteet... Repo-ojan pauhu oli kovennut ja vesi lisääntynyt yön aikana tavattomasti. Myllytien ojissakin pauhasi pikkukoskia, ja aivan pirtin editse vihkaisi vesi valkoisena vaahtona.

Kevät oli tullut!

Notkeana miehenä oli Mikko ja keveästi, näpärästi hän liikkui. Hän palasi pirttiin, jossa Ulla kangaspuiden vieressä lattialla nukkui ja Eino kuorsasi uunin laidalla. Vikkelästi Mikko naulasta otti Herralan myllyn avaimen ja riensi ulos. Ja niin nopeaan kuin hänen lyhyet jalkansa sallivat, lähti hän myllyille päin astumaan.

Myllynjauhatuksen aikana oli Mikolla tapana pitää lippalakkiansa siten, että lippa oli niskan puolella. Ja siitä tiesivät kaikki, että nyt oli Mikolla kiire ja hoppu semmoinen, ettei mihinkään muuhun hommaan joutanut. Silloin oli hänen käyntinsäkin nopeampaa ja puhe lyhyttä ja katkonaista: ei ollut aikaa pitkiin selityksiin.

Jo oli heräilty muissakin mökeissä.

Apunlaakson emäntä tuli jo myllyltä päin vastaan, vesiämpäri kädessään...

— Jo on myllyvettä, — sanoi hän Mikolle, mutta Mikko riensi ylpeänä ja vauhdilla sivu: ei mitään joutanut vastaamaan.

Virnemäen pikkupojatkin olivat jo liikkeellä. Läpi pihan juoksi siitä tuimaa vauhtia vesi, joka myllyjen tokeesta räiskyi kauas syrjään. Siihen pikkupuroon olivat pojat laittaneet omat, somat pienet myllyntukkinsa pyörimään ja avopäin siinä huusivat ja iloitsivat...

Mikko oli jo edellisenä päivänä Herralan myllyn siistinyt, takonut kivet ja kaiken muun reilannut. Tukin ympärillä oli vielä eilen ollut jäätä ja siivissä pannetta, mutta Mikko oli ne jyystänyt pois. Jyvätkin oli jo eilen toriin säkistä löysännyt — ja nyt oli myllyvettä karttunut yön aikana aivan yllin kyllin...

Mikko aukaisi oven, silmäsi vain kerran sisälle ja riensi sitten nostamaan tampulaa rännistä... Iloista vauhtia porhalsi vesi jyrkkää ränniä pitkin alas myllyntukin siipiin, ja iloisesti, hyppien kuin talven seisonut varsa, alkoi sauvakka hyppiä pitkin ympärikiitävän myllynkiven pintaa...

Se oli Mikosta kuin ihaninta musiikkia... tämä vesien vallaton pauhu ja sauvakan hauska hyp-pely...

Hän riensi myllyyn.

Kivi pyöri kuin riivattu, ja pölynä lensi hienoja jauhoja sen ympäriltä kivenlautomille...

— Onpa vettä ... terävät ovat kivet ja kylliksi ihollaan ... jopa leikkaa kaunan, ettei silmä erota ... jo saapi, saakuri soi, Herrala taas semmoisia jauhoja, ettei vertaa, — hoki Mikko, kokosi laakkaariin kasan jauhoja, paineli ja tunnusteli ja lopuksi paiskasi suuhunsa koko kourallisen, hieroen naamansakin jauhoihin.

Tyytyväisenä hän katseli, kun kivi vihkaisi ympäri ja sauvakka takoi ja helisteli, sammakkopenkki jytisi ja koko mylly tuntui vapisevan...

— Hei vaan! Kevät on tullut... Kylmä ja nälkä loppuneet!

Hän otti toisen kourallisen jauhoja suuhunsa ja hieroi koko tumman naamansa jauhoihin.

Virnemäen Heikkikin, kuultuaan että jo sauvakka helisteli Herralan myllyssä, käveli katsomaan...

Mikko pyörähteli kuin peikko kiven lauteimilla, milloin nosti, milloin lasi kiveä, milloin jyvän varistusta lisäsi, milloin vähensi ja taas tunnusteli jauhoja, jotta tulevatko hyviä ... ja hossissa ja ylepeänä pyörähteli, ei Virnemäen Heikkiä ollut näkevinäänkään...

— Taitaapa olla vettä! — huusi Heikki ovelta.

Mutta vaikka Mikko kuuli, niin ei ollut kuuleviinaan. Vesi pauhasi, kivet kalisivat, ja sauvakka hyppeli kuin tulisten hielten päällä...

Melkein ylenkatseellisesti Mikko silmäsi Heikkiä, joka ei myllyn hoidosta mitään ymmärtänyt, ei enempää kuin tuo maakivi tuossa myllyn edessä...

Mutta Heikki kumartui kuitenkin matalasta ovesta myllyyn sisälle ja kävi tunnustelemaan jauhoja.

— Kylläpä tulee mieleisiä jauhoja, — kehui hän.

— Mikäs on tullessa, kun mylly oikeaan reilaan laitetaan, — sanoi Mikko, äänessään ylpeä sointu.

— Nyt on parhaiksi jyvän varistusta ja nyt ovat kivet somimmilleen ihollaan, — virkkoi hän sitten ja läksi ulos.

Silloin hän näki Ojalaisen tulevan rannasta päin pellonpiennarta pitkin aika vauhtia Virnemäkeä ja Herralan myllyä kohti...

— Nyt se heräsi Ojalainenkin vasta ... olisi ollut aika takoa kivet ja muuten mylly valmistaa käyntikuntoon, mutta sillä miehelläkö sitä tulee huolehdituksi, — porisi Mikko Heikille.

Ja Männistön aitan tykönä näkyi kaksi myllymiestä tulevan myllytietä pitkin... Olivat kai alapään isäntiä, Metsämaa, jonka mylly oli korkeimmalla vaaran niskalla, ja Torikka, jonka mylly taas oli ihan Herralan myllyn vieressä. Lyhyet, valkoiset lampaannahkaturkit näkyivät olevan päällään.

— Jopa alkavat myllymiehet heräillä, — tuumaili Mikko. — Viheliäisen laiskat, eivät viitsi aikoinaan tulla panna sysimään ... nyt saisivat myllynsä jauhamaan... Mutta sen minä sanon, ettei jauha tänä päivänä muiden myllyt kuin tämä Herralan... Saapi Ojalainenkin sysiä ja jyystää tämän päivää ennenkuin tukki panteesta irtaantuu ... ja sama työ on papinkin myllyssä... Kuka senkin sysinee...

Heikki kuunteli Mikon puhetta avosuin, tyhmän näköisenä, ja sillä äänellä Mikko Heikille puhui, että sinä myöskin olet mies, joka et ymmärrä myllynhoidosta et karpänhantää.

Kylmästi tervehti Mikko Ojalaistakin, vaikka Ojalainen naurusuin puhutteli ja tuumi, jotta jopa on vesi lisääntynyt viime yön kuluessa...

— Kummakos se nyt on, kun eilen semmoinen paiste oli, ja kuuma tulee päivä tänäänkin, — sanoi Mikko ja pyörähti myllyyn takaisin.

Ojalainen meni perässä.

— Kylläpä saapi Herrala komeita jauhoja... No niin se on ... kun on mies, joka osaa myllyn hoitaa... Kun Herrala itse on myllärinä, niin tulevat jauhot karkeita ja kaunat ovat suuria kuin vareksen siivet...

Osasi Ojalainen Mikolle mieliksi puhua, kehui yhä Mikkoa, sanoipa viimein, ettei semmoista vesimyllyn hoitajaa kuin Mikko on ole tässä eikä toisessakaan seurakunnassa.

Jo lämpeni Mikkokin, hyvänä piti Ojalaisen puheen ja kiitokseksi virkahti:

— Pian kai teidän myllynnekin rupeaa jauhaamaan... Eipä siellä näkynyt myllyn alla enään paljo pannetta olevan...

— No sitä minä tässä juuri ... ja toin minä vähän tupakkaa mylläriille, — sanoi siihen Ojalainen ja ojenti Mikolle aika käärimän lehtitupakkaa.

Hyvilleen Mikko tuli, mutta ei tunteilleen valtaa antanut, hymähti vähän, mutta ei kiittänytkään.

— Tässä olisi avain, — sanoi sitten Ojalainen.

— Käyn tässä katsomassa, kun ehdin, — lupasi Mikko.

— Minä lähden tästä jyviä myllylle hommaamaan.

Mutta kun Mikko Herralan myllyn oli hyvään käyntikuntoon saanut, läksi hän, rennosti kävellen, lippa niskan puolella, naama ja entiset myllyvaatteet jauhonpölyn peittäminä, Ojalaisen myllylle, johon piti kulkea Virnemäen pihan poikki. Myllyn avainta heilutteli hän kädessään ja astui uljaasti. Kun Virnemäen emäntä mainitsi, että taisivat tulla Mikolle kevätkiireet, niin yli olkansa Mikko vastasi:

— Niin on hoppu, ettei tiedä kenen myllylle ensiksi ehtisi...

Ojalaisen myllyn alta oli vesi panteen leikannut niin, että tukki ja siivet olivat puhtaina. Rännistä roivi vesi tumpulaa vastaan, kahden puolen valkoiseksi vaahdoksi haaraantuen...

— Suvea tietää, kun näin pian vesi panna leikkaa, — arveli Mikko itselleen, avasi myllyn oven ja kävi sisälle.

Reilassa siellä olivat paikat. Mikko oli itse syysjauhatuksen loputtua myllyn siistinyt ja kaikki kompeet pannut paikoilleen. Eipä siinä ollut muuta nyt ensiksi kuin terottaa kivet...

Kun hän silmäsi ovelle, näki hän pappilan rengin seisovan ulkopuolella, pytty toisessa kädessä, toisessa valkoiseen liinaan kääritty... mitä lie ollut.

— Jopa on nyt vettä Repo-ojassa, — kummaili renki.

— Vastakos sen nyt näet, — ärähti Mikko ja oli jotakin hommaavinaan myllyssä.

Näki renkikin, että tässä oli tosi kysymyksessä, ettei tässä saanut ruveta joutavia rupattamaan. Äreänä näkyi olevan mylläri.

— Rovasti lähetti terveisiä ja pani mukaan... tässä on viilipiimää ja tässä limppu ja silavaa, — selitti renki asiaansa.

— Vai terveisiä! Mutta miksei pidä huolta, että aikanaan panisi pannetta sysimään... Lähettikö edes myllyn avainta?

— Jo toki. Tässä se on!

— No sano sitten, että iltapäivällä saavat tuoda käyttöitä, kun ehdin myllyn saada reilaan... ja kivetkin taitaa täytyä takoa... Tässä taas on minulla kolme myllyä hallussani, ja toisia kättävät... en minäkään joka paikkaan repeä...

— Sen arvaa, kun eivät muut osaa myllyä hoitaa...

— Saavat hoitaa... vaan sahanpuruja ne jauhoikseen saavat... Tuokin Metsämaa ja Torikka, jotka tuossa näkyvät kiipeävän myllyilleen...

— Vai eivät osaa terottaa kiviä!...

— Harva tämänaikaisista miehistä enään myllynkivet oikein takoa osaa... Toissa kevännä, kun sairastin jalkaani ja tämä pappilan myllykin oli suntion, Männeliinin, hoidettavana, niin kun viheellinen oli takonut kivet niin pilalle, etten syys-

jauhatuksen aikana tahtonut niistä kunnon kalua saada, en takomallakaan...

— On sanottu, että Ullan-Einokin on jo hyvä kivien terottaja...

— Lapseksi se lukee vielä Einonkin, vaan kun minä myötäänsä olen neuvomassa, niin ei saa pilata...

Nähtävästi Mikko ihastui rovastin lähetyksistä, puheliaammaksi tuli ja ystävällisemmällä äänellä renkiäkin puhutteli. Mutta ei vaan tuliaisista mitään maininnut, ei käsenyt rengin sanoa edes kiitoksia.

Mutta iltapäivällä lupasi käyttöitä tuoda.

Mikko kävi nyt pappilan myllyn luo, joka oli ensimmäinen Ojalaisen myllystä. Rennosti aukaisi oven, konttasi myllyn alle, tukin ja siivet katseli... kunnossa olivat (oli jo ennen siellä kontannut). Kun myllyn alta tuli, niin nosti tampulaa... kunnossa oli... kiinni painoi...

— Hyvä on! — sanoi hän.

Hän oli nuortunut tänä aamuna taas kymmenen vuotta, sen hän tunsi. Ja kyllä sen näkivät Virnemäessäkin ja muissakin mökeissä.

Lukkoon pisti Mikko pappilan myllyn, samoin Ojalaisenkin. Otti pytyn ja nyytin ja käveli mahavana Virnemäen pihan läpi Herralan myllylle, jota vielä katsoi, että tekikö kelvollisia jauhoja... Hyviä teki... ja nopeaan. Oli jo vajavassa parissa tunnissa tehnyt puoli säkkiä... Mutta molemmat parit olivatkin käynnissä ja vettä riitti rennosti...

Aurinko oli noussut jo korkealle ja paistoi yli Repovaaran, niin että kaikki myllyt ja koko Repo-oja olivat ihanan, keväisen valon vallassa. Herralan myllyn ovellekin, jossa Mikko seisoi, paistoi niin lämpöisesti, että hiekeen löi...

Jo oli hauskaa! Vesi pauhasi, sauvakat kilpaa hyppelivät, päivä paistoi eikä lunta enään näkynyt kuin jokunen pieni pilkka korkeimpien vaarojen huipuilla...

Onnellinen oli Mikko, ja pitkän talven nälkä ja pakkanen oli unehnut. Ruokaa oli, ja toista myllyt jauhoivat... Hei vaan!

Jo näkyi Einokin heränneen ja kävellä keijaili myllylle päin. Jo olivat tulleet Ojalaisen lapsetkin myllyjään olkapuroihin asettamaan. Siinä purossa, joka juoksi myllytien ojaa pitkin Mikon pirtin ohi, oli lapsilla hauska leikkipaikka ja erinomaisen jyrkkiä pikku koskia, joihin pienet myllyt sopi pyörimään panna.

Ojalaisen lasten hommaa seisahtui Einokin katselemaan. Ei enään ollut Eino kahtena viime vuonna pikkumyllyjen parissa puuhannut, mutta lapsempana olikin hän verraton myllymestari, joka koko kylän poikasille hauskat hetket Repo-ojan mäkeen laittoi. Mutta vieläkin veti luonto leikkimään, ja hän alkoi Ojalaisen pojille toetta ja ränniä valmistaa. Pojat hyppelivät ilosta, kun näkivät kuinka taitava Ullan-Eino oli ammatissaan.

Siinä puuhailivat, ja naurussa suin katseli Mikko.

— Ullan-Eino! Ullan-Eino! Tule meillekin teke-

mään! — huusivat Virnemäen pojat, kun näkivät kuinka näppäriä myllyjä Eino rakenteli.

Ja kävi Eino heitäkin opastamassa.

Mutta Mikko käveli leveästi, ylpeästi, suoraan eteensä katsellen mökilleen. Povessa pullotti Ojalaisen antama tupakkakäärö, toisessa kädessä oli pappilasta lähetetty pytty, toisessa nyytti, mutta myllyjen avaimet helähtelivät paikkaisen, jauhoisen sarkatakin taskussa...

Kolinalla hän avasi oven ja työntyi pirttiin kuin kuningas.

Ulla oli jo kutomassa, ja kahvipannu näytti olevan lämpimällä hiilloksella. Vilkaisi Ulla Mikon tuomisiin, mutta ei sanaakaan puhuttu.

Mikko otti ensiksi myllynavaimet taskustaan ja jokaisen omaan naulaansa asetti, nimittäin: ovimaiseen Ojalaisen myllynavaimen, keskimmäiseen Herralan ja laidimmaiseen pappilan.

Siinä oli niiden paikka, ja huono oli seuraus, jos niitä joku kävi liikuttelemaan tai vaihtamaan, esimerkiksi Herralan myllyn avaimen pappilan myllyn avaimen naulaan. Mikon suuttumus oli suuri siitä.

Mutta avaimet naulaan ripustettuaan Mikko istui penkilleen ja alkoi monesta aikaa aterioida. Nälkä olikin. Ei ollut kahteen päivään syönyt muuta kuin kupillisen velliä, johon ei ollut panna kuin pari pivollista jauhoja. Mutta mitä siitä! Oli hän ennenkin paastonnut. Joskus kevättalvella meni monta viikkoa, ettei Ulla tiennyt, millä mies eli...

Mikko aukaisi nyytin, jossa oli iso rukiinen limppu ja aika kimpale valkoista, vahvaa silavaa. Otti sitten oman pyttynsä pöydän alta ja tyhjensi siihen pappilan viilipiimän ... ähkäili siinä ja pyörähteli toimessaan...

Unehtui Ullakin katsomaan, ja vesi laski suuhun, kun hän näki viekoittelevan silavakimpaleen...

Mikko alkoi ateriansa, ja kun oli jonkun palan nielaissut melkein purematta, niin silavaa leikatesaan julman pitkällä puukollansa arveli:

— Jopa on sentään maukasta silavaa ja niin parhaiksi suolaista...

Hän piti silavakimpaletta veitsensä kärjessä ja katseli sitä etempää...

Ullan silmät kiiluivat, vatsa mourusi, ja vesi suuhun laski, niin että piti sylkäistä.

— Anna nyt minullekin murunen maistaa, — pyysi hän rukoilevasti.

Mikolla oli suu niin täynnä, ettei saattanut vastata heti, mutta kun sai palan niellyksi, vastasi:

— Annoitko sinä minulle kahvikuppia, kun pannetta tulin sysimästä ... ja oletko antanut yhtään perunaa, vaikka on Apunlaakson kellarissa ... häh?

Siihen ei ollut Ullalla mitään sanomista.

Ja Mikko söi miehen lailla vatsansa täyteen ja sakeaa piimää ryysti palan paineeksi.

Mutta syötyään hän veti puukollaan merkin silavakimpaleen jäännökseen, niin ettei siitä taitavinkaan varas osaisi niin viisaasti maistaa, ettei hän sitä

huomaisi. Vei sitten limpun jäännöksen ja silavan porstuaan vanhaan arkkuun, jossa hän leipänsä säilytti ja muunkin ruokatavaran, kun osui olemaan.

Alkoi sitten tupakkaa leikata ja röyhteli siinä ihan Ullan korvan juuressa ikäänkuin kiusalla.

— Syönyt mies on aina syönyt mies! — sanoi hän.

Kun hän par'aikaa tupakkaa pienenti, tuli Metsämaan isäntä sisälle. Täytyi kumartua melkein vinkkeliin, ennenkuin mahtui matalasta ovesta pirttiin.

Nöyränä oli Metsämaa. Hyvää huomenta anoi ja virkkoi:

— Olipa täällä isäntä kotona.

Mikko tunsi Metsämaan entisestään suureksi kiusantekijäksi ja vastasi karskisti:

— Ei tämmöisissä mökeissä ole isäntää.

— Mikäs muu! Isäntä se on talossaan, oli talo iso tai pieni, — koetti Metsämaa olla kohteliaana.

— Mutta jo nyt hopusti kesän teki ... ei sitä olisi uskonut, — sanoi hän sitten, kun Mikko ei mitään puhunut.

Mutta Metsämaa tunsi Mikon ja niin juolevasti osasi jutella, että jo ratkesi Mikko raikkaaseen nauruun ja lupasi tulla Metsämaan myllynkin laitamaan käyntikuntoon.

— Minulla on tässä niin helvetin hoppu, — selitteli hän. — Herralan mylly jo jauhaa, Ojalainen tuopi pian käyttöä, ja kohta on pappilan kuor-

makin myllyn edessä... Ei tässä taas ole lepoa yöllä eikä päivällä...

Hän otti myllynavaimet nauloistaan, helisteli yhteen ja sanoi:

— Lähteä pitää ... ei ole aikaa istuskella... Ison veden aikana ovat myllyt ylen tähelliset hoitaa...

Metsämaa seurasi perässä ja varoiksi Mikolle puhui:

— Jos sinä sitten, Mikko rakas, olisit niin hyvä ... sitten kun vähän lomaa saat ... että tulisit tuota minunkin myllyäni laittamaan... Peukalo siinä tulee keskelle kämmentä viisaammillekin miehille kuin minä ... joka myllyn oikeaan kuntoon saapi...

Siitä puheesta Mikko piti, tulla lupasi, mutta vielä muistutti:

— Panne pitäisi myllyn alta aina sysiä hyvissä ajoin... Mikä sen sitten jyystää, kun vesi lisääntyy...

Ja keveästi, näppärästi ja taajaan hän astui, lippa niskan puolella.

Eino siinä puuhaili Ojalaisen pojille myllyjä. Muistakin taloista oli kokoontunut poikia hauskan mäen rinteelle myllyjä katsomaan ja itselleen tekemään...

*

Yhä useampia myllymiehiä alkaa tulla. Mikko näkee täältä korkealta mäeltä, kuinka alempana

olevien myllyjen luo ajaa jyväkuormia ja vilahtelee lyhyviä myllytukkeja. Siellä on alempana vielä kymmenkunta myllyä, muutamat melkein vierekäin...

Koko Repo-ojan varsi on iltapäivällä myllymiesten hallussa, ja vilkas liike on myllyjen ympärillä... Yhä lisääntyy ojassa vesi ja pauhu enenee. Sauvakat takovat kilpaa, huutojakin kuuluu, isosia lasten ääniä ja Repovaaran kupeelta lintujen laulua...

Mutta muita ylpeämpänä liehuu Mikko myllystä toiseen, jauhoissa kuin peikko ja suupielet taikinnassa, liehuu ja kiroilee, kun häneltä hyviä neuvoja tullaan pyytämään... Einokin maleksii myllyltä toiselle, ja joku isäntä saapi hänet, kun siivosti puhuttelee, kiviä terottamaan.

Illalla kävelee pitäjän herrasväkikin Repovaaran laitaa, Repo-ojan juhlallista pauhua kuulemaan ja somia myllyjä katsomaan. Mutta Mikko liehuu myllyltä myllylle, suu jauhoja täynnä ja lippa niskan takana. Ei ole hän näkevinäänkään, vaikka rovastikin myllylleen kävelee, on hopussa vaan. Herralan myllyssä hän nostaa kiveä, Ojalaisen myllyssä lisää jyvänvaristusta silmään ja viuhtoo sitten pappilan myllylle. Hyvään iltaan kuitenkin vastaa, kun rovasti sitä myllynsä luona anoo.

Kun Mikko menee sisälle, tirkistää rovastikin, kumartuneena, myllyyn sisälle, jossa kaksi kiviparia pyöriä vihkaisee ja jauhot pölisevät ympäri myllyä...

Hymysuin siinä katselee, kun Mikko hommaa lisää varistusta toiseen pariin, mutta toista kiveä, joka tuntuu alkavan kuumeta, nostaa hiukan, moukarilla kiilan päähän kerran kaksi paukauttaen.

— Taitoa siinä tuossa kysytään, — huutaa rovasti.

— Joo. Ja pitää näin runsaan veden ollessa melkein lakkaamatta olla kiviä asettamassa... Kuumuvat pian ja silloin jauhot imeltyvät... tai on liian paljon jyvänvaristusta... niin silloin täyttää kiven silmän ja lyö taikinaan...

— On se, — ihmettelee rovasti. — Montako myllyä Mikolla nyt on hoidettavana? — kysäisee hän sitten.

— Kyllähän ne niitä minun hoitooni jättäisivät vaikka jok'ikinen, vaan määrä se on mitä yksi mies kerkiää... Kolme näitä on nytkin... tämä, Herralan ja Ojalaisen niinkuin ennenkin... vaan kahdessa olisi kylliksi, kun yötä-päivää myllyt käyvät ja tämmöinen veden paljous on...

— Minä arvaan, — sanoo rovasti.

Mikko silmää vielä kerran myllyyn sisälle, paiskaa sitten oven kiinni, ottaa avaimen lukosta ja pistää taskuunsa. Sitten lähtee tepsuttamaan taas Herralan myllylle...

Ja niin Mikko uljaana myllärinä hommailee, niin kahakäteen myllyjen väliä hossissa ja ylpeänä kävelee...

Ja päivä paistaa lämpöisesti Repovaaran laitaan,

vesi pauhaa ja vaahtoilee, linnut laulavat ja sauvat kilvan hyppelevät. Pikkupojat leikkivät saha-matteineen, ja kaiken yli raikuu riemuinen huuto:

— Kevät tullut on!

IV

Mutta kevät kului, kiveliöiden ja erämaiden lumet olivat kirkkaina vesinä valuneet alas vaaroja ja vähenivät vähitellen.

Vähennyt oli jo Repo-ojassakin vesi, mutta myllyt vielä käydä vihkasivat, vaikkei sauvakka enään niin nopeaan tatistellut eikä tukki pyörinyt niin kuin kirsiveden aikana.

Kylvön aikakin lähestyi. Myllymiehiä näkyi yhä harvemmin ja harvemmin, ja pienet syrjäpurot, joissa Virnemäen ja Ojalaisen poikien pienet ja sievät myllyntukit olivat pyörineet, olivat aivan kui-vuneet.

Mutta vielä käytti Mikko pappilan myllyä, ja Herralan myllyssä saivat nyt mökkiläiset ja joku toisenkyläläinenkin jyvänsä jauhoiksi, jos osasivat Mikolle mieliksi olla.

Mikko oli näinä viikkoina ansainnut hyvin, ja Einokin oli ollut apuna kiviä terottamassa. Leivän ja keitoksia olikin Mikko koko jauhatuksen ajan Einolle antanut, mutta särvintä sai poika hakea mistä tahtoi ja sattui saamaan. Ulla oli saanut

Metsämaan kankaan valmiiksi ja siirtänyt jo kangaspuunsakin Apunlaakson halkovajaan, jossa oli hyvä, vedenpitävä katto.

Mikko oli pannut ansaitsemansa jauhot porstuan loukkoon suureen tynnyriin, joka nyt oli aivan täynnä; sitäpaitsi oli kaksi viidenkymmenen kilon säkkiä, jauhoja täynnä, jotka olivat tynnyriä vastaan nojallaan...

Oli leipää tiedossa! Ei tarvinnut ketään palvelulla eikä kumarrella!

Näin runsasta kevättä ei ollut Mikolla ollutkaan pitkään aikaan. Jauhoja oli kuin pienessä talossa ja sitäpaitsi vielä puhdasta rahaa rovestin takana toista kymmentä markkaa, säästönä kansakoulun puiden pilkkomisesta. Oli jättänyt viimeisen kvarttaalin (sillä kvarttaalittain hän oli tahtonut palkkansa „nostaa“) ottamatta, vaikka nälkä oli kiljunut ja hätä huutanut. Eikä aikonut ottaakaan ennenkuin juhannukseksi.

Hätäkös oli elää ja olla! Pois alta vaan!

Kylvöhommiin rupesi Mikkokin, sillä myllynjauhatuseltakin alkoi nyt joutaa. Kevätkylvöjä tehtiin joka talossa, ja kiire oli. Vähän oli väkeä kaikilla, sillä kaikki miesväki, joka kynnelle kykeni, oli mennyt tukkijoelle. Ulla oli Ojalaisen peltoon jo perunansa istuttanut ja vuokra oli määrä maksaa pellonleikkuulla. Ja peltotöissä kulki hän Ojalaisessa joka päivä, mutta yötä kotimökillä kävi olemassa.

Melkein joka taloon oli Ullan-Einoakin käyty

kevätkylvön tekoon, mutta ei ollut lähtenyt. Mikkoa ei ollut kukaan uskaltanut pyytääkään, hyvin tietäen, ettei Mikko missään nimessä nyt lähtisi, kun ruokavaroja oli kuin kuninkaan linnassa.

Määrätyt lantakuormat oli Mikon pelloille jo tuotu. Ojalaisen tuomat kolme kuormaa tallilantaa pani Mikko mäkipellolle, joka oli toisella puolella myllytietä, ja Kankaan tuomat kolme kuormaa karjalantaa rantapellolle, jossa ruokamulta oli karisempaa. Siihen tuli lisäksi oma tunkio käymälästä, jota Eino Apunlaaksosta lainaksi saadulla yksirattaisella työntölavalla kuljetti pellolle sieviin läjiin.

Parhailtaan siinä Mikko ja Eino puuhailivat ilta-päivän lämpöisesti paistaessa Repovaaran laitaan. Tyyni ja loistava oli ilta, ja käki kukkui vaaran kupeella. Suuri ja tulvillaan oleva joki, joka tänne korkean mäen laitaan välkkyi kuin hopeainen kenttä, näytti kuin hiljentäneen kulkuaan, kun kylvönteko oli käsissä.

Silloin he näkivät Herralan vanhan isännän tulevan aika vauhtia puserosillaan myllytietä mäkeen. Mutta eivät olleet kumpikaan huomaavinaan, puuhailivat vain, Eino lantaa vetäen, Mikko kasoja tasaisesti pellolle levittäen.

Herralassa oli toinen renki tullut kipeäksi, vuoteeseen aivan. Kiire kylvön aika oli, eikä väkeä saanut mistään. Oli lähtenyt pyytämään Einoa. Rennosti hän maksaisi palkan joko rahassa tai tarvarassa.

Niin puheli Herrala.

Äänettöminä kuuntelivat Mikko ja Eino, ja Herrala odotti vastausta kuin Senaatin päätöstä.

— Niin... Mitä arvelet, Eino? — sanoi vihdoin Mikko.

— Enpä mie, — sanoi Eino... Kengätkin täytyy tässä ensiksi paikata...

Herrala suuttui.

— Onkos Aapon-Ulla kotona? — tikasi hän.

— Ojalaisessa on perunan panossa, — vastasi Mikko.

Suuttunut olikin Herrala, mutta minkäs noille lurjuksille teki! Ne elivät niinkuin tahtoivat, eikä niille mahtanut mitään! Maapalanenkin, johon Mikko oli pirttinsä ja peltonsa tehnyt, oli kylän yhteinen someropalsta, eikä hänen tarvinnut siitä kenellekään veroa maksaa. Olisipa ollut talon torppa, niin hiiteen olisi ne laiskat häätänyt...

— Ne ovat kummia miehiä, — ärisi Herrala itsekseen. — Kun työtä olisi ja hyvän palkan saisivat, niin eivät vieraan työhön lähde... semmoista on koko suku ollut... ja voivat olla nälässä viikkomääriä, mutta eivät vaan kerjäämään tule eivätkä omin lupinsa ota... Ullakin, vanha ja vaivainen ihminen jo, ruokkii laiskana täyttä miestä...

Vihapäissään käveli Herrala Ojalaiseen ja alkoi ripittää Ullaa Einon vuoksi.

— Minkäs minä teen... Kun käsen työhön menemään, niin äijän piru on silloin aina poikaa

puolustamassa, — selitti Ulla. — En minä mitään mahda...

Ja Ulla oli itkevinäänkin.

*

Mutta pellollaan jatkoivat Mikko ja Eino työtään ja saivat pian lannat levitetyksi. Illempänä oli Ojalaisen määrä tulla kyntämään. Siitä oli Mikko jo hyvittänyt Ojalaiselle myllynjauhatuksen aikana. Pappilasta oli hän siemenet saava ja oli Mikko ne ruustinnalle maksanut jo talvella vannehtimalla lehmänastioita. Ei muuta kuin noutaa siemenet pappilasta kuin hyllyltä!

Mutta eipä kuulunut Ojalaista hevosineen tulevaksi, vaikka puhe oli ollut, että kun aurinko on Luppion kohdalla, silloin pitää tulla. Siihen mennessä saisivat Mikko ja Eino lannat levitetyksi.

Mikko ei malttanut vartoa, vaan läksi muistutamaan Ojalaista, otti säkin matkaansa, aikoen samalla käydä pappilasta siemenet noutamassa.

Eino jäi yksin.

Nälkä oli työssä tullut. Eino kävi pirttiin, mutta tyhjät olivat hänen omat varastonsa. Ei ollut Ulallakaan leipää yhtään murusta, ja piimäpytynkin oli pessyt ja nostanut uunin päälle kuivumaan.

Mutta Mikon piimäpytty tuntui olevan täynnä, ja kun Eino meni porstuaan, arkusta katsomaan, oli siellä Mikolla kaksi koskematonta leipää eikä kolmannestakaan vielä ollut otettu kuin palanen lai-

dasta. Ja aika kimpale silavaa aivan arkun nurkassa, leipäin peitossa...

Eino tunsi nälkensä kasvavan ja sen enempää tuumaamatta hän otti leivän ja silavakimpaleen ja läksi pirttiin syömään. Ottipa Mikon piimäpytystäkin kipollisen palan paineeksi. Mutta syödessään hän kuulosteli, milloin Mikon askeleet kuuluisivat, käväisipä pala suussa pirtin päässäkin vakoilemassa...

Ojalainen tuli, kynti molemmat peltotilkut, jotka olivat neliönmuotoisia, viitisen sylvä sivu...

Mutta Eino söi silavan kaikki, eikä jäänyt leivästäkään mitään. Korjasipa vielä murutkin pöydältä ja pani Mikon piimäpytyn paikoilleen pöydän alle.

Sitten hän lähti lapioineen pellon kulmia „lopetamaan“, niinkuin Mikko oli neuvonut.

Silloin Mikkokin, jyväpussi selässä, palasi papilasta ja ensi töikseen noitui, että Ojalainen oli huolimattomasti kyntänyt, liian leveän oli viulun ajanut ja liian matalan...

Myöhään illalla, noin puoltayötä lähellä, olivat molemmat pellot kylvölle valmiina.

Mikko ei itse osannut kylvää, vaan oli Apunlaakson emäntä sen aina Mikolle toimittanut. Hän kylvi Mikon mielestä parahiksi sakean. Muut kylvivät milloin liian sakean, milloin taas liian harvan, että tuli kylvön takia suuri vahinko...

— Kun kolme vanhaa kappaa arvaa tasaisesti heittää tuohon rantapeltoon ja puolen kolmatta

mäkipeltoon, niin silloin tulee parahiksi taaja, — selitteli hän Einolle, kun olivat kaikki pientareetkin mullasta puhdistaneet ja pirttiin menivät.

Ullakin siinä samassa tuli Ojalaisesta, ja Apunlaakson emäntä tuli kuulemaan, joko Mikko tänä yönä tahtoi peltonsa kylvettäväksi.

— Onpa nyt tyyni ilma... Mehiläinenkin jo pörräsi tänä päivänä... Kyllä nyt kylvää sopii, — arveli Mikko. — Ja nytpä ne ovat jo alulla kesäkuun päivätkin... Monesko lienee tänään?

— Toinen on vasta, — tiesi Apunlaakson emäntä.

— En tuota ole joutanut moneen viikkoon alakkaakaan katsomaan.

Kuusi kappaa oli Mikolla siemeniä, saman verran kuin viime vuonnakin. Mikko antoi ohjeita Apunlaakson emännälle näin:

— Saman verran kun kylvät kuin viime kevänäkin, niin tulee parahiksi taajuutta... Tähän rantapeltoon ... tuohon alimmaiseen kulmaan saat panna vähän runsaammasti ... siinä on laihempi paikka... Vaan tässä on tämä mäkisyryjä ... siihen elä taajaa kylvä ... se on lihavaa paikkaa, vasta tallilannalla höystetty...

Apunlaakson emäntä alkoi siementä pienoisesta vakkasesta heitellä, tarkoin muistaen Mikon ohjeet.

Mutta pirttiin meni Mikko ja alkoi kylväjälleen kahvia hommata.

Mustassa vaatepussissa, isossa arkussaan, pors-tuan loukossa, säilytti hän kahvivaransa silloin kun oli varaa kahvia ostaa.

Niitä lähti nyt noutamaan. Mutta heti huomasi hänen tarkka silmänsä, että kapineita oli liikutteltu...

— Voi taitamaton ... ja leipä poissa ... ja mitä helvettiä ... koko silavakimpale ... Pojan perkele ... Syönyt on ... syönyt on ...

Hän hypähti kuin vieterellä ja vilahti pyrynä pirttiin, kiroten mitä suustaan kerkesi sanoa. Ja suoraan rynnisti Einon kimppuun, tarttui molemmin käsin pojan pitkään, mustaan ja takkuiseen tukkaan ja alkoi jauhattaa kuin pölkyn päätä...

Mutta seisomaan hypähti Einokin ja hamusi äijää kiinni lahonneen takin liepeistä, jotka repeivät helmaan asti...

— Äijä saatana ... elä raada hiuksia, — huusi hän minkä jaksoi.

Mutta ei löysännyt Mikko, vaikka Eino koetti potkia jaloilla ja tavoitteli kurkkutorvesta kiinni...

Mutta yht'äkkiä hyppäsi Ulla loukosta ja iski kuin nälkäinen naaraskorppi Mikon tuuheaan tukkaan ja veti äijän selälleen... Mutta Mikko kimposi pystöön, molemmat kourat täynnä Einon hiuksia, ja huusi...

Siinä joutuivat yhteen mylläkkään kaikin, pöytä kaatui ja Mikon pytystä roiskahti valkoinen piimä ympäri pirtin lattiaa... Ulla ei saanut muuta asetta kuin nurkkahyllyltä vanhan virsikirjansa, jonka lennätti semmoisella vauhdilla vasten Mikon naamaa, että huulet pöhistyivät kuin ruomat ja veri ikenistä tirskahti...

— Paapelin portto, — huusi Mikko ja tavoitteli Herralan myllynavaimella, jonka naulastaan sieppasi, Ullaa päähän, mutta Eino ehti väliin...

Samassa tuli, mellakan kuultuaan, Apunlaakson emäntä pirttiin. Jumalan sanan avulla hän nuhteli kaikkia ja sai vähitellen rauhan palaamaan.

— Mies ja vaimo ... ja sinä Eino ... tietäkää, että vanhurskas Herra teidät rankaisee jo tässä elämässä jumalattoman elämänne vuoksi... Viimeiset ajat ovatkin elettävänämme... Herra, Herra! käännä kasvot näiden langenneiden lastesi puoleen...

Ja niin sovinto ja rauha palasi taas Ollin-Mikon pirtille, samoin kuin oli ennenkin pienten kahakain perästä palannut.

*

Kesän aikana eivät Mikko ja Eino rasittaneet itseään. Mutta Ulla kulki töissä, ja lauantai-illoin oli aina kupattavia Virnemäen saunassa monta henkeä. Millä oli hammastauti, millä veri päähän nousi, että maailma musteni, kun kumartui, millä taas särki selkää, millä käsiä, millä jalkoja, mutta kaikki vaivat paranivat, kun Aapon-Ulla rohkeasti kävi julman kookkaine kuppauksarvineen sairaan kimpuun. Eikä armoa ollut, vaikka nuoret tyttöset, joita ilkeä hampaansärky yötä-päivää kiusasi, ruikoilivat Ullan kivisissä kourissa...

Ja sillä lailla Ulla kahvirahaa sai, niin että pannu melkein lakkaamatta oli lämpimillä. Sai Ulla välistä runsaankin palkkion kuppaamisesta. Kahdesti vuodessa kuppautti rovasti ja kerran kesässä ruusutinna, ja kauppiasta sai hakata tuontuostakin, kun aina pelkäsi halvausta, lihava ja punainen mies kuin kukko. Ei palannut niiltä kuppausmatkoilta Ulla tyhjin käsin eikä kukkaroin.

Mikolla sitävastoin ei ollut kesän aikana suuria tuloja. Joskus paikkasi kenkiä ja jonkun saunan kiukaan korjasi, mutta muuta tuloa ei ollut.

Ullan eväillä oli Eino kokonaan, mutta usein meni päiviä, ettei saanut muuta kuin pikisuolaisia silakoita. Kun sitten alkoi kauheasti janottaa, niin käveli kylälle ja pyysi taloista juomaa...

Väkevää kirnupiimää kun kiskoi niin paljon kuin vatsaan mahtui, niin tuntui kuin olisi syönyt vahvan aterian.

— Tuo Ulla keitti niin suolaisen puuron tänä aamuna, että... — oli Einon tapana puolustukseksi sanoa.

Samaa keinoa käytti Mikkokin.

Mutta keskikesällä, ennen heinän aikaa, menivät Mikko ja Eino metsään, puita talven varalle keräämään.

Ojalaisen metsästä sai kerätä kaatuneita puita ja hongan oksia, ja jos pitempi kanto sattui olemaan, niin sen sai ottaa myöskin. Samanlainen lupa oli Herralan metsäpalstaankin. Ja kun Mikko vanhastaan oli taattu ja rehellinen mies, niin ei sen

parempia puita himonnutkaan eikä koskenut mihinkään, johon ei lupa ulottunut. Ja vapaasti sai mennä niinkuin omaan metsäänsä...

Mutta eipä luvattu muita mökkiläisiä. Olivat kyllä käyneet pyytämässä. Oli käynyt Apunlaakson emäntäkin, mutta vaikka uskovainen on oleviinaan, niin eipä luvannut Ojalainen eikä Herralakaan... Olivat sanoneet, että ovat jo Ollin-Mikolle luvanneet, niin...

Niin Mikko Einolle puheli, kun peräkkäin karjapolkuja pitkin puun keräykseen menivät. Sovinnossa taas olivatkin, ja oli Einolla määrä, että puun keräyksessä piti Mikon eväät laittaa.

Nyt menivätkin loitommaksi, aina Jylyvaaran taakse, jossa Mikko tiesi olevan honganoksia luokona ja kaatunutta puuta viljalti.

— Täällä se on Jylyvaaran laidassa ennen vanhaan asunut Jouni lappalainen, — kertoi Mikko. — Olli vainaja, joka oli minun isäni, tiesi selittää ja näytti luolankin, jossa Jouni oli asunut kesät talvet... Poroja oli ollut ja lihaa keittänyt, mutta siitä on jo, kuulemma, toista sataa vuotta...

— Voi helvetti... Vai niin kauan...

— Joo. Ja olen minä käynyt Olli vainajan kanssa luolassakin...

Kun nousivat korkean vaaran laelle, niin Mikko sanoi:

— On se soma tämä maailma, monimutkainen ja lokeroinen... Maan alla on helvetti ja taivas tähtien takana... Koulun kartasta näkyy,

kuinka on maita ja meriä ja missä asti lieneekin laita...

— Sitä ei taida kukaan tietää, — epäili Eino.

— Joo. Ja se loppuu viimein koko tämä maailma, kun idässä leimahtaa ja kipenet länteen lentävät...

— Vaan ei se lopu vielä, sanoi rovasti rippikoulussa...

— Saattaa meidän aikamme vielä olla, vaan kuinka käynee sitten kun uusi polvi nousee...

Niin sovinnossa Mikko ja Eino juttelivat, kun peräkkäin puiden kokoamiseen kävelivät, Mikolla laukku selässä, Einolla pytty kädessä.

Syksy tuli.

Kaunis ja täyteläinen oli tähkä Mikon molemmissa pelloissa, eikä yhtään rikkaruohoa näkynyt. Ihmettelivät sitä sivukulkijatkin. Noin se olisi pelto hoidettava kuin tuo Ollin-Mikko hoitaa ... noin puhtaana rikkaruohoista.

Tyytyväinen oli Mikko itsekin ja Apunlaakson emäntää kehui kylän parhaaksi kylväjäksi. Yksissä tuumin ja sovinnossa Einon kanssa viljan leikkasivat, sitoivat ja sieviin kuhilaisiin asettivat.

Mutta kuiva näytti syksyn kulku olevan. Repo-ojassakin oli niin vähän vettä kuin kesäkuivalla, eikä myllyn käyttämisestä ollut puhuttakaan.

Ulla kulki pellon leikkuussa kylällä ja yöpyikin usein sinne.

Päiväksi oli Ojalainen saanut Einon pellolle, mutta kun ilta tuli, niin pyysi palkkansa ja lupasi seuraavana päivänäkin tulla.

Mutta seuraavan päivän hän makasi koko päivän ja valitteli kipeäksi itseään.

Kansakoulukin avattiin, ja Mikolla alkoi tavallinen työnsä koulun halkovajassa. Einokin kävi mu-

kana ja halkoi puut sitä mukaa kuin Mikko sahasi. Opettajakin kävi puheille, istuen pölkkyllä ja katsellen, kun isä ja poika halkoja pienensivät. Oli hyväpuheinen tämä opettaja ja mielellään keskusteli Mikon ja Einon kanssa.

— Mikko taisi saada hyvän vuoden, — sanoi hän.

— En ole vielä riihessä käyttänyt, — mutta uskonpa saavani enemmän kuin viime vuonna... Pitkä on tähkä ja sai rauhassa tuleentua...

— Paljonko Mikko saapi pelloistaan?

— No mennä vuonna sain runsaan tynnyrin, mutta uskon tänä vuonna kiikkuvan puoleentoista...

— Vai niin paljon! No perunoita sitten?

— Perunat minulla ovatkin kylvettyinä Ojalaisen maahan, mutta antoi taas Ojalainen, vanha kälmi, niin huonoa pellon-nurkkaa minulle, ettei kasva muuta kuin vesirooskaa... Aapon-Ullalle antoi parhaasta pellosta... Vaan kyllä niitä minun tarpeekseni tulee...

— No onko Einolla perunan kylvöä?

— Enpä mie, — arveli Eino.

— Ei ole oikein maahenkinen Eino vielä, — selitti Mikko. — Mutta jahka se siitä viisastuu ja vanhenee, niin... Olen minä kehottanut, että ruveta Ojalaiselle torppariksi siihen Ollinvainioon...

— En minä Ojalaisen komennettavaksi ala, — pani Eino heti vastaan.

Kun hetken olivat vaiti, niin opettaja sanoi:

— Ennustetaan hyvin lauhkeaa talvea.

— Mistäpä sen vielä tietää, — epäili Mikko.

— Oppineet tietävät. Tietävät paljon muuta-kin... Kun osaavat laskea senkin, kuinka nopeaan pyrstötähti taivaan avaruudessa lentää...

— Lentääkö?

— Niin. Nyt tämän talven aikana taas näkyy se Halley'n pyrstötähti, jota ei maahan ole näkynyt moneen kymmeneen vuoteen...

Mikko ja Eino kuuntelivat. Eivät uskoneet kumpikaan. Opettaja oli välistä ennenkin puhunut leikkiä.

— Se kiertää avaruudessa niin kaukana, että vaikka semmoista vauhtia kulkee, ei kerkiä takaisin ennenkuin monen kymmenen vuoden päästä... ja nyt tänä talvena näkyy... Sillä on pitkä pyrstö, ja nyt se kulkee lähempää maata kuin ennen...

Eivät puhuneet siihen mitään Mikko eikä Eino, toinen sahasi, toinen halkoi.

— On ihmisiä, jotka pelkäävät, että maapallo sattuu sen tielle ja että silloin on maamme murskana ja pieninä kiviä hajoaa avaruuteen...

— Leikkiä laskette, — sanoi siihen Mikko ja nauroi.

Einokin hymähti.

— Ei ole leikkiä, ja minä näytän Mikolle tienkin, kuinka Halley'n tähti kulkee avaruudessa...

— Mitäpä minä sen polkuja tarvitsen tietää, — sanoi Mikko ja melkein loukkaantui, kun opettaja häntä niin tyhmänä piti.

— Saattepa kuulla muiltakin... siitä on sanomalehdissäkin selityksiä...

Mutta Mikko, joka tunsi almanakan ja oli ikänsä sitä tutkinut, arveli:

— Eipä siitä almanakassa mainita mitään.

— On se isommissa almanakoissa, — sanoi opettaja.

Siihen taukosi keskustelu tällä kertaa, sillä puita oli nyt ensi hätään pilkottu ja Mikko ja Eino lähtivät kävellä huiskimaan mäkeen, mökilleen, Mikko edellä saha kädessä, Eino jäljessä, kirves olalla.

*

Yhä pysyivät ilmat kuivina eikä vesi lisääntynyt Repo-ojaan.

Riihiä puitiin parasta aikaa.

Mikko ja Eino olivat ruvenneet riihimiehiksi Ojalaiseen. Jyvässä oli palkka sovittu: Mikolle kaksi kappaletta aina joka riihellisen puinnista, Einolle ainoastaan kappaletta.

Mikko oli tähellinen ja hyvä riihimies, joka piti mallikelpoista järjestystä puinnissa. Ei jäänyt jyviä olkiin, ja puhtaaksi korjasi viljan. Ei ollut Mikkoa moneen vuoteen saatu riihelle, mutta nyt, muistaen pitkää talvea ja peläten, ettei syysjauhatuksen aikana saisikaan myllypalkoista talvileivän jatkoa, täytyi hänen ruveta riihen puintiin.

Ahkera riihimies Mikko olikin, ja Ojalainen keuhui joka kerta kun riihellä kävi. Molemmat Ojalaisen piiatkin, Sandra ja Laura, Mikkoa kehuivat

verrattomaksi riihimieheksi, mutta Einoa moittivat laiskaksi.

Usein Mikkokin Einoa kärkehti ja hoputteli, mutta ei parannut vauhti pojalla. Puimaan oli jonkunlainen, iskien varttaa tahtiinsa melko lujasti, mutta kun tuli olkien pudistaminen, niin ei viitsinyt kumartua ja laiskasti liikkui...

Eräänä päivänä, kun Ojalainen itse tuli kahvia riihimiehille tuomaan, kertoi hän lukeneensa lehdestä Halley'n tähdestä...

— Tosi taitaa olla sittenkin, — sanoi Mikko.
— Luulin, että opettaja valehteli.

— Täysi tosi on. Mutta on sillä vauhtinsa, kun menee monta sataa penikulmaa minuutissa...

— Minuutissako?

— Niin, ja pitkä tulinen häntä on perässä, josta saattaa kiviä tipahdella tänne maapalloppekin... Se on nähty jo ulkomailla ja kyllä se täälläkin näkyy... ja pahoin pelkäävät, että jos se liika likeltä mennä vihkasisi...

— Meneeköhän tätä jokivartta ylös? — kysyi Mikko, kesken kahvin juonnin.

— Saattaa mennä hyvinkin likeltä... Vaan ensi kevännä kuuluu kaikkein likimpänä maata olevan...

Mikko mietti hetkisen.

Onhan näkynyt välisti, kun tähdet lentelevät talvipakkasilla, vaan on sanottu, että vilun käsissä hyppelevät...

— Niin, mutta tämä Halley'n tähti on aivan erilainen tähti, joka kiertää avaruutta kuin jännes kier-

rostaan... Jos sattuisi maa sille linjalle, jota on kulkemassa, niin palaisi koko maailma poroksi, kun yhteen iskisivät...

— Se olisi aika paukaus, — nauroi Eino pii-kain selkään takana, suu ja silmät tyhmästi seläl-lään.

— Elä sinä poika naura semmoisille asioille, — virkkoi Ojalainen. — Sillä sen Halley'n tähden häntäkin on niin myrkyllinen, että jos siitä haju maahan tulee, niin tappaa paikalla.

Mikko oli saanut molemmat kupit juoduksi, nyt piippuunsa pani ja istahti riihen kynnykselle.

— Mainitseeko lehdessä, onko käynyt maissa missään ... eli olisiko häntä hipaissut mihinkään? — kysyi hän Ojalaiselta.

Veitikka vilahti Ojalaisen silmänurkassa, mutta vakavasti hän kuitenkin vastasi:

— Ei mainitse siitä, vaan, niinkuin sanoin äsken, tulee se talvella likemmäksi maata, niin ettei tiedä mennä vannomaan, jos häntäjouhet koskisivatkin...

— Jouhetko?

— Kuuluu näyttävän sen pyrstö hevosen hän-nältä, kun vastatuuleen oikein hepo laukkaa...

— No jo on kummaa...

— Kummaa se on. Vaan on niitä oppineita, kun tietävät edeltäpäin milloin näkyy ja milloin on maata likimpänä...

— Taitavat panna arvaamalla, — uskoi Mikko.

Mutta kun kahvi oli juotu, alkoivat riihimiehet jälleen puida jyskyttää. Parina olivat: Mikko

ja Sandra ja toisena Eino ja Laura. Tahtiinsa, vuorotellen löivät, ja kauas kuului pauke.

Ojalainen seisoi hetken aikaa riihen ovella, tyhjä kahvipannu kädessään. Sitten poistui, itsekseen hymähtäen.

Mikko takoi puhumattomana pitkän aikaa, sitten yht'äkkiä, kun alkoivat lyhteitä käännellä, kysyi Sandraalta:

— Miksikä se mainitsi sen pyrstötähden nimen?

— Minäkös sen muistan!...

— Halley'n tähdeksi se mainitsi, — muisti Laura.

— Mistäs helvetistä ne sen nimen ovat saaneet tietää? — sotkeusi Einokin asiaan.

— Nimi on kaikilla ollut maailman alusta, — sanoi Mikko. — Mistä Repo-oja on saanut nimensä ja Luppio ja Jylyvaara, Aislinki ja sen semmoiset! Alkoivat taas puida jyskyttää.

— Halley'n tähti. — Halley'n tähti, — hoki Mikko ja iski kurikkaansa niin, että oljetkin murenivat.

Ja kun riihestä päästyä menivät saunaan, niin otti Mikko puheeksi sen Halley'n häntätähden.

*

Semmoinen oli ollut puhe Ojalaisen kanssa, että kun Ojalaisen vilja on puitu, saapi Mikko sitten Ojalaisen riihessä omat lyhteensä puida ja talon puilla riihen lämmittää ja talon hevosella mökiltään lyhteet riiheen ajaa.

Herralassakin oli riihenpuinti loppunut, ja Ullakin, joka Herralan riihimiehenä oli ollut, oli kotiintunut.

Ulla oli aina Mikolla ollut riihimiehenä, ja nyt näinä vuosina oli Eino ollut kolmantena. Mitään palkkaa ei Ulla tosin saanut, mutta Mikon piti riihipäivänä pitää hyvä ruoka ja kolme kertaa antaa kahvia.

Rehelligesti olikin Mikko välipuheen pitänyt.

Apunlaakson emännän oli Mikko saanut kahvin keittäjäksi ja ruuan laittajaksi riihipäiväksi.

Syysaamu ei ollut vielä valjennut, kun jo Mikko riiheen Ullan ja Einon herätti. Ulla nousi virkusti pönkilleen, mutta Eino urisi ja kynsiskeli kylkiään, silmät ummessa.

— Mitä kynsiskelet ... vastahan olet eilen saunonut, — hoputteli Mikko.

Mutta Eino kähni kenkiä niin kauan jalkaansa, että Mikko ja Ulla jo ehtivät melkein riihelle ennenkuin Eino pääsi pirtistä ulos.

Riiheen ehti hän parhaiksi, kun Apunlaakson emäntä toi aamukahvia.

— Varhainen luulin olevani ... parhaiksi taisin ehtiä, — sanoi hän.

— Parhaiksi ehdit...

Kahvit juotua poistui Apunlaakson emäntä eimettä riihimiehille rakentamaan.

Rupesivat työhön, mutta kovin oli veltona Eino: haukotteli, kynsi päätänsä ja teki muita puheita. Mutta äreämpänä entistään oli Mikko ja tarkempi

kaikin puolin, kun oman pellon lyhteet olivat puitavat.

— Sinusta ei tule miestä koskaan, — haukkui Mikko. — Et viitsi lyödä, että jyvä eroaisi, vaan jääpi olkeen ja teet tässä minulle vielä vahingoita...

Mutta Eino löi kurikallaan yhtä veltosti.

— Saatana ... jos et pui paremmin, niin isken vartalla, — noitui Mikko. — Sinua tässä olen karsinyt koko riihenajan...

— Elä nyt siinä pöyhistele niinkuin vanha metso ... senkin talpukki...

Niin jankkasivat isä ja poika, ja olisipa voinut sinään riihenpuinti päätyäkin, ellei Ullakin olisi sekaantunut asiaan. Tahtoen tällä kertaa olla mieliksi Mikolle alkoi hän haukkua Einon laiskuutta ja toimettomuutta. Uhkasipa iskevänsä kurikalla kalloon, ellei alkaisi nopeammin puida. Mutta kii-vaasti vastusteli Eino äitiään ja nimitteli rumilla nimillä ... sanoi semmoisen sanan, josta Ulla silmittömästi suuttui ja vinttasi poikaa vartalla...

Mutta silloin Mikko, nokisena ja riihenpölyn peittämine mustine naamoineen ja tukka pystössä, rynnisti Einon puolesta, iskien vartallaan Ullaa kohti... Mutta kuin kärppä pakeni Ulla orrelle ja alkoi sieltä syytää kirous- ja haukkumasanoja Mikolle, joka lattialla pyörien koetti varttansa varrella ahdistella orsilla keikkuvaa Ullaa kuin oravaa puuhun... Mutta sukkelasti Ulla vältteli Mikon iskut, kun orret olivat suojana, ja haukkui kuin rakkikoira...

Eino käytti aikaa hyväkseen ja istahti kynnykselle. Nauraa tihisteli siinä ja katseli kuinka tuossa kävisi...

Mutta kun Mikko ortten välistä oli aikansa honsunut, osaamatta kertaakaan Ullaan, julmistui hän, kauhean kirouksen päästi ja alkoi kiivetä orrelle, aseekseen ottaen vartan... Mutta juuri kun hän orrelle pääsi oven puolelta riittä, solahutti Ulla notkeasti itsensä alas lattialle peränpuolesta olkien päälle ja siitä vihkaisi riihestä ulos, huutaen:

— Tonttu puikoon sinun riittäsi!

Ja pakeni suoraa päätä kotimökille...

Mutta kynnyksellä istui Eino ja nauraa tihitteli...

— Kyllä minä ämmän vielä pehmitän tässä, — jahkaili Mikko, kun orrelta laskeusi.

Mutta Eino vain nauraa virnisteli, muistellen mitä Ulla Mikolle oli orrelta sanonut...

Silloin Mikko uudestaan kiivastui ja kävi molemmin käsin Einon takkuiseen tukkaan...

Mutta poika olikin viisastunut ja tarttui hänkin vuorostaan Mikon hiuksiin ja repäisi niin, että maailma Mikon silmäin edessä musteni, loukkoon kiskoi äijän ja kiljui...

— Et sinä enään taidakaan minua meitota, äijänkäpy...

Siinä olivat yhdessä mylläkässä ruumenien ja riihon seassa, kun Apunlaakson emäntä tuli aamiaista tuomaan.

Jumalan sanalla hän taas heitä nuhteli ja sovinnon sai aikaan. Kävipä mökillä Ullankin puheilla,

ja takaisin työhönsä palasi Ullakin, haikeasti valittaen ihmisen turmeltunutta luontoa ja verta.

Ja kun jyvät vihdoin olivat säkissä, ruumenet ja oljet sievissä läjissä ja Ojalainen tuli ja sanoi, että hän on riihimiehille kylyn lämmittänyt, oli koko kahakka taas unhottunut.

Ja onnellisina ihmisinä kävivät Mikko, Ulla ja Eino saunaan ja ottivatkin oikein vihaisen löylyn.

Mikko oli riihestä saanut puolentoista tynnyriä ohria, raskaita kuin suoloja. Niin hyvää satoa ei hän koskaan ennen ollut saanut. Kun oljet ja ruumenet myi kauppiaille, oli hänen tulonsa pelloistaan sangen hyvä — ei enempää olisi tahtonutkaan.

*

Ulla oli perunansa maasta jo ottanut ja ne talveksi taas, kuten ennenkin, saanut Apunlaakson kellariin.

Mikolla oli pirtin parren alla kellari, mutta Ullan perunoita hän ei suostunut sinne ottamaan, vaikka olisivat mahtuneetkin. Epäili, ettei Ulla malta olla ottamatta hänen hinkalostaan, kun yksin kotona on.

Mutta peräti huonosti olivat Mikon perunat tänä kesänä kasvaneet. Huonoa juulikko-maata oli Ojalainen Mikolle perunamaaksi antanut, ja siitä Mikko jahkaili ja noitui.

Ei tullut kuin hillankokoisia mukuloita ja niitäkin oli vain vähän juuressa. Pari penkkiä oli

jo purkanut, eikä ollut kuin pikkusen säkin pohjassa...

— Ja siemenet olivat niin hyviä... parasta Tanskan potun alaa — pappilasta alun olen saanut, — ja tällöisiä nuttuja nyt tulee... No arvaa sen, kun maa on niin huonossa kunnossa, että... on se isäntää tuokin Ojalainen, — pauhaili Mikko kaikille, jotka sattuivat siitä piennarta sivu kulkemaan.

Kymmenen penkkiä vain olikin Mikolla perunamaata. Kun hän kaksi penkkiä oli purkanut ja näki, kuinka vähän hän saapi, alkoi häntä mietittyä.

— Talvi on pitkä ja pimeä ja pakkanen on kova sydänkuissa... Ei liikenisi syödä perunoita kuin silloin tällöin...

Hän käveli säkki selässä mökilleen ja aikoi tehdä niinkuin oli nyt miettinyt... Hänen täytyi mitata tarkkaan, montako keittoa tulisi, ja sen mukaan keittää... että koko talven riittäisivät...

Sattuikin mukavasti, kun osui Ulla ja poika olemaan poissa. Mikko otti omalta hyllyltään pahkakuppinsa, josta keitoksensa söi, ja alkoi sillä mitata. Kukkurilleen ei raaskinut panna, vaan partaan tasalle pani. Aukaisi sitten luukun, joka oli keskellä lattiaa ja josta ulettui kädellä kellariin, ja kaatoi kupillisen tyhjään hinkaloon.

— Siinä oli yksi keitto...

Hän täytti säkistä kupin toisen kerran ja kaatoi hinkaloon.

— Siinä on toinen keitto...

Säkissä olleista perunoista ei karttunut kuin kymmen keittoa, vaikka ei ollut kuppia harjapäälle pannutkaan, ja kaksi penkkiä oli jo purettu.

— Jos ei toisistakaan penkeistä karttuisi enempää — ja yhtä huonoilta ne näyttivät — niin...

Mikko jäi keskelle lattiaa seisomaan, kuppi kädessä... Pitkä on talvi... Viikon päästä on vasta Mikkelin eli Mikon päivä ja siitä on vielä Pyhäin päivään viisi viikkoa... Jos alkaisin vasta Pyhäin päivästä keittää ja siihen asti ei keittäisi kertakaan, niin kyllä kevätpuoleen riittäisivät...

Hän läksi takaisin perunamaalleen, joka oli Ojalaisen laidimmaisena pellon nurkassa ja aivan lähellä Mikon rajaa, lähti pitkissä mietteissä, tyhjä säkki kainalossa.

Ja itseksensä hän höpisi koko ajan, polvillaan kontaten perunapenkkiä kuokkiessaan.

Yhtä huono oli tulo toisistakin penkeistä, mutta karttui niistä yhteensä, kun vähän vaille kupin jätti, viisikymmentä keittoa. Mutta niistä täytyi parhaat säästää siemeniksi — noin kymmenkunta keittoa — niin ettei syötäväksi jäänyt kuin neljäkymmentä keittoa...

Kun hän kaikki oli saanut kellariin, istui hän penkilleen tupakoimaan ja rupesi tekemään laskuja... Sydänkuut: joulun-, tammi- ja helmikuu, olivat pimeitä, pakkaskuita... Niinä kuukausina ei ollut juuri mitään ansiotakaan, kengänpaikauksin alkoi vasta kevätpuoleen... silloin olisi

hyvä, jos perunoita kerrankaan viikossa liikeni...

Hän otti almanakan, jonka naula oli peräakkunan välipuussa ja joka oli ainoa kirja, minkä Mikko tunki ja minkä joka vuosi, vanhan vuoden lopussa, osti. Siitä alkoi viikkoja laskea...

Vasta Pyhäin päivänä kun ensi kerran keittäisi, niin...

Joulukuussa oli viikkopyhiäkin ... silloin täytyisi keittää...

Hän veti akkunan pieleen viivan joka viikon päästä, ja kun tämä sangen vaikea lasku oli vihdoin ratkaistu, havaitsi Mikko ilokseen, että kun sillä tavalla keittää eikä koskaan pane kukkura-kupillista, niin riittävät perunat toukokuun loppuun...

— Eipä tässä sentään hätää olekaan, — hymähti hän. — Ulla tuo kuuluu saaneen suuria perunoita ja paljon... No saakoon ... onpa sillä poika syömässä.

Niin oli siis Mikkokin viljansa talven varalta korjannut, ja hyvä oli mieli ja rohkeasti uskalsi katsoa pakkastalvea vasten naamaa ... vaikkapa ei syysjauhatuksen aikana isoja ansioita tulisikaan...

Oli niitä ollut syksyjä Mikonkin muistoon, ettei vettä satanut ja Repo-oja lirisu kuin kesäkuivalla... Silloin saivat tämänkin kylän isännät kulkea kaukana muissa kylissä myllymatkoilla, Herralasta alkaen...

Saattoi mennä tämänkin syksy näin kuivana...

Niin oli siis Mikolla ja Ullallakin taas talven varalta evästä koottuna, mutta Einolla ei mitään muuta kuin kymmenen kappaa ohria, palkaksi Ojalaisen riihenpuinnista.

Mutta vasta myöhään syksyllä alkoi sataa ja vesi lisääntyä Repo-ojassakin. Ja lauhaa olikin pitkälti. Pyhänmiesten päivänä myllyt vielä kävivät. Sitä ei Mikko muistanut ennen hänen eläessään tapahtuneen.

Mutta kun opettaja kävi myllyillä, selitti hän, että tämä lauha syksy johtui siitä, että Halley'n tähti yhä lähenei maata ja mennessään ilmaa lämmitti.

Mikko rupesi yhä enemmän ja syvemmin miettimään, ja kun taivas oli sees ja tähdessä, seisoi hän pimeänä iltana myllyn portailla ja tähtiä katseli...

— Se on irtonainen tähti, joka kiertää tässä ympärillä... Ei sanonut Ojalainen sen suuren suuren olevan, vaan kuuman kuin pajan ahjo... Lienee päässyt irti jollakin tavalla tuolta tähti-tarhasta ja pujahtanut kuin paha vasikka veräjältä... Nyt ympäri taivasta valssailee... ja saattaa hyvinkin pudota kopsahtaa maahan... Vaan mille kohdalle putoaa, niin siinä tulee ihmisille helvetin hoppu... Tänne pohjoiseen päin kuuluu tulossa olevan...

Niin Mikko mietiskeli ja salaista pelkoa hän sisimmässä sydämessään tunsu, mutta ei siitä kellekään mitään virkkanut.

VI

Lauhkea oli talven alku.

Vielä joulukuussa satoi vettä, ja lunta ei ollut kuin nimeksi. Mustana ja synkkänä värjötti Repo-vaaran laita, ja Repo-ojan pauhu kuului valitusääneltä.

Joskus kiskoi pakkaseksi, metsän usvasta puhdisti, jääti myllyntokeet ja rännit ja talveksi näytti todella rupeavan, mutta päivän kahden perästä taas vihmoi vettä ja pimeänä usvana oli koko maailma.

Ei edes kuumottanut pahimpina päivinä Repo-vaaran kylkikään usvan läpi.

Toinen toiseltaan kysyi, että milloin loppuu tämä rospuutto, milloin tulee raitis, valkoinen ja hauska talvi, milloin jänkkien poikki kantaa luja kirsi ja milloin roimuavat revontulet ja pimeitä iltoja valaisevat.

Mutta syyn tiesivät toiset selittää. Halley'n tähti läheni lähenemistään maata, ja siitä lähti lämmin höyry ja pilviä lämmitti, lumen vedeksi sulatti. Ja tiesivät kertoa, että ulkomaalla oli jo nähty, josta-

kin korkean korkeasta tornista, jonka sivu oli vihkaissut...

Mikon pirtillä usein siitä puheltiin. Iltaisin koontui sinne miesväki kuulemiansa juttelemaan.

Mikko usein pani vastaan, mutta kun kuuli, että niin oli lehdissä sanottu, niin uskoa täytyi.

Joulun aikana viho viimein tuli talvi, nousipa pakkankenkin entiseen voimaansa.

Kirkkaina iltoina seiso Mikko mökkinsä nurkassa ja taivaalle tähtäili. Ei se kummemmalta näyttänyt kuin muinakaan vuosina, vaan mikäpä tiesi minä hetkenä muuttuisi...

— Tänne pohjoiseen päin kuuluu olevan tulossa ja vaaraisia maita kun on, niin niitä likeltä kuuluu menevän... kiitävän kuin itse vihollinen... Lempo soi, jos tätä jokivartta ylös tulee, — ja täällä kun ovat vuoriset maat, niin voipi hyvinkin vetää tänne päin...

Taitavat olla viimeiset ajat nyt eletävissä... „Merkkejä pitää näkymän auringossa ja kuussa“ ... mutta eipä mainitse tuosta häntätähdestä... Vaan niin se onkin, että se on salattu ihmisiltä...

Mutta luulisi sen sentään jäähtyvän, kun tämmöisiä pakkasia jonkun viikon pitäisi... Perhana vieköön jäähtyykin, kun tunturien päällitse vihkaasee ... on siellä siksi vinkeä tuuli ja paukahteleva pakkanen, että loppuu siinä isokin hiillos... Jos taas tuota Ruotsin puolta mennee, niin siellä kun on vielä likempänä Norjan tunturit, niin eiköhän jäähdy ja pudota moksahda jonkun tunturin laelle

ja siihen sammu iäksi päiväksi ... kiertelemästä ja hännällään viuhtomasta ... Sammu, saakeli soi...

Niin Mikko mietiskeli, mutta ei hän Ullan eikä Einon kuullen mietteistään puhunut.

Mutta kun ilma taas lauhtui ja alkoi puheita kulkea, että tähti lähestyy, alkoi Mikkoa mietityttää, ettei taidakaan sammua... Kun loppuivat pakkaset...

Ja tästä lähtien oli Halley'n pyrstötähti hänen mielessään yöt-päivät...

VII

Meni jouluku, ja päivät lakkasivat lyhenemästä.

Talvi-iltoina, kun oli pitkälti pimeää, kävi Mikon mökillä moni tarinoimassa. Piisissä paloi aina aamu- ja iltapimeät iloinen tuli, kuivista hongan oksista tehty. Se valaisi pienen pirtin paremmin kuin mikään lamppu, ja paljon hauskempi oli sen loisteessa juttuilla ja tarinoida.

Halley'n kiertotähdestä puhuttiin nyt joka talossa ja mökissäkin. Apunlaaksoonkin oli tilattu lehti; Virnemäkeen oli jo monena vuonna lehti tullut.

Mutta Ojalainen tilasi lehtensä Helsingistä asti ja tiesi aina enemmän asioita kuin muut. Halley'n tähdestäkin oli tehty tarkkaa selvää, oli tehty karttakin, josta näkee mitä teitä kulkee.

— Oppineet selittävät, että jos likelle maata tulee, että sen hännän haju laskeutuu maahan, niin paikalle tappaa, — selitteli Ojalainen eräänä iltana, kun Mikon pirtille pistäysi illan kuluksi tarinoimaan.

— Niin kuuluu...

— Nyt se heti näkyy täälläkin... Oulussakin on jo nähty...

Mikko repäisi silmänsä suuriksi, ja Einokin jäi suu auki katsomaan. Kutomisensa keskeytti Ullakin, ja kaikin katsoivat kysyvästi Ojalaiseen.

— Nyt näissä viimeisissä lehdissä oli, että on nähty, — vakuutti Ojalainen.

— Eipä Virnemäen Heikki maininnut mitään, vaikka kävi vasta tässä, — sanoi Mikko.

Heikki ei vielä ole lukenut viimeistä lehteä, joka tämän päivän postissa on tullut.

Hetken kuluttua Mikko kysyi:

— Mihinkä päin oli ollut kulkemassa?

— Ka pohjoiseen päin tietenk... noin se tuota Ruotsin puolen taivaanrantaa mennä huristaa...

— Vai sitä tietä menee... onpa tässä väylä välissä...

— Sen pitäisi näkyä nyt juuri näinä iltoina täälläkin...

— Mutta jos menee vaarain takaa, niin tuskin näkyy...

Ojalainen oli hyvällä puhetuulella, ja Mikko ihmetteli, että mahtoi olla jumalaton mies pohjaltaan Ojalainenkin, kun nauroi aina väliin.

— Tämän kerran se kyllä menee meidän sivu, vaan kuinka käynee toukokuussa, kun se takaisin palaa — niinkuin kartasta näkyy, — arveli Ojalainen.

— Eipähän puhunut opettaja sen takaisintulosta mitään, — pani Mikko vastaan.

— Ei tullut puhuneeksi, mutta toukokuun kahdeksastoista päivä se on lähimpänä...

Mikko mietti.

— Silloinhan on paras myllynjauhatuksen aika,
— sanoi hän sitten ja huokasi raskaasti.

— Niin on ... joka silloin on myllyjä jauhatta-
massa, — sanoi Ojalainen ja huokasi hänkin.

Ullakin otti puheenvuoroa:

— Loppua saisikin koko maailma ... sen sa-
non... Kutomapalkkaakin koettavat emännät ni-
pistää niin pieneksi... Kyllä sitä tuomion tulelle
jäisi polttamista, vaikka runsaamminkin köyhän
työn maksaisivat...

— Joo, — sanoi Einokin siihen ja kopisteli tuh-
kat piipustaan piisiin.

*

Mutta sinä yönä ei Mikko nukkunut paljoa. Kun unen horroksiin meni, niin oli olevinaan kevät ja myllyt kävivät. Valoisa kevätyö oli olevinaan ja muut nukkuivat, Mikko myllyillään hommaili... Silloin näkyi Repovaaran pohjoispäästä ensin kir-
kas liekki ja sitten suuri pallo, joka vaaran kor-
keinta harjua vierähti eteenpäin niin että suuret kuu-
set taittuivat ja maahankin tuli syvä juova...

Hän nousi penkiltään istumaan ja pani piip-
puunsa. Kumma, että Ulla ja Eino vaan kilpaa
kuorsailivat, vaikka vasta Ojalaiselta kuulivat, että
Oulussa jo on nähty ja tänne päin on tulossa...

Mutta kun hän pääsi oikein valveelle, alkoi hän
miettiä, että Ojalainen ehkä oli liikoja puhunut.

Ennenkin oli Ojalainen kujeillut ja viisauksiaan jaellut... Eikö lie ollut Ojalaisen hommaa sekkin, kun eräänä kesänä Saksanmaalta asti tuli minun nimelläni kirje ja siinä myllynkiven kuvia ja hintoja... Vallesmannille näytin ennenkuin uskalsin aukaista. — Sinulle tämä on, — sanoi vallesmanni. — Tässä on selvä osoite. — Jaa, — sanoin siihen. — Mitäs on päällekirjoituksena? Vallesmanni luki: Kvarnägaren Mikkel Olofsson Jouni, Finland... ja taisi olla muutakin, mutta en muista...

Vaan jakakoon Ojalainen piruuttaan... tässä on poika, joka ei hätäile...

Mutta kumman kauheaa oli tuo äskeinen näky, kun silmät ummistuivat... Vaan saan minä siitä selvän, valehteliko Ojalainen, kun huomenna kysyn opettajalta...

Kun sen päätöksen oli tehnyt, nukkui raskaasti eikä herännyt ennenkuin Ulla alkoi kutoa mäiskiiä.

*

Eino vielä kuorsaili paikallaan, uunin kupeella, kun Mikko nousi, vanhan kangastakkinsa toisen takin päälle kiskoi, lakin korvilleen käänti jo pirtissä ja läksi ulos. Porstuan seinältä hän otti sahan ja kirveen ja lähti koululle puun pilkkomiseen...

Oli melkoinen pakkanen ja lumi narisi kenkään alla, kun Mikko, lakki korvilla, mennä tepasteli koululle, ensin Apunlaaksosta pihan läpi ja sitten

Virnemäen pihalle, jonka poikki Ojalaisen metsätie kulki.

Virnemäessä näkyi Heikki istuvan akkunan pielessä ja lukevan sanomalehteä. Juolahti mieleen Mikolla, että pistäypi sisälle, vaan ei kuitenkaan mennyt.

— Heikkikin on semmoinen äköttelijä lukiesaan, ettei siitä saa selvää, mitä talittaa...

Ja Mikko käveli sivu.

Lumen ja jään peitossa olivat kaikki myllyt, tokeet lunta ja jäätä täynnä, ja vain heikosti kuului veden lirinä, kun Mikko pappilan ja Ojalaisen myllyn välistä kulki yli Repo-ojan...

— Voi jos aina olisi kesä! — huohti hän, kun viima vastasi kasvoihin ja varpaita tuntui kylmävän. — Vaan pitkä on talvi ja vasta on tammikuu kulumassa...

Opettaja oli noussut vuoteeltaan ja näkyi kouluosalissa jotakin toimittelevan. Mikkokin pistäysi sisälle ensin, ennenkuin halkovajaan lähtisi. Teki asiaakin ja kysyi, vieläkö pilkotuita puita oli halkovajassa.

— On toki! — kehui opettaja. — Eivät ole koskaan loppuneet sittenkun Mikko on ruvennut puunsärkijäksi... Vaan Mikkopa lähtee panemaan sikarin palamaan... ja eiköhän siellä vielä liene kahvikin kuumana...

Opettaja oli aina Mikkoa kohdellut kuin hyvää ystävää, sikarit ja kahvit usein tarjonnut. Joskus kyllä leikkiäkin laski, mutta pohjaltaan hyvä mies oli.

— Tämä on somaa talven kulkua, en minä tämmöistä talvea muista, vaikka on kuudeskymmenes täyttymässä... Kun väliin vettä sataa ja väliin on pakkanen, — puheli Mikko, kun oli saanut sikarin syyttymään.

— Niin on. Samoin on ulkomailakin, ja oppineet sanovat, että juuri tuo Halley'n pyrstötähti se tekee ilman näin vaihtelevaksi, — selitti opettaja. — Onko Mikko sattunut kuulemaan, että tuon pyrstötähden pitäisi näinä päivinä täälläkin näkyä?

— Puhui se Ojalainen...

— Näinä iltoina kyllä näkyy... Oulussakin on jo nähty...

— Puhui se Ojalainen siitäkkin...

Olivat hetken hiljaa.

— Mitähän suuntaa se mahtaa kulkea? — kysyi Mikko sitten.

— Tuolta noin... Tulkaahan tähän akkunan pieleen katsomaan... tuota läntistä taivaanrantaa se menee... noiden korkeiden kukkuloiden päällitse, — näytti opettaja Mikolle.

Mikko seurasi opettajan viittaamaa suuntaa ja arveli:

— Ruotsin puolta se sentään näkyy menevän ja tuolta vaarain takaa vielä... Ei taida mitään voida, vaikka näkyisikin... ja tuskin näkyykään...

— Kyllä minä uskon näkyvän... Näinä iltoina pitää olla valppaana, että näkisi...

Mikko veteli sikariaan miettiväisenä.

— Liekö totta mitä Ojalainen sanoi, että on karttakin tehty, että mitä linjaa kulkee...

— Totta se on... On minullakin täällä se kartta.

Opettaja levitti kartan pöydälleen ja käski Mikon tulla katsomaan. Opettaja selitti ja näytti...

Mikko sai semmoisen käsityksen, että tähti nyt mennessään kulkee Ruotsin puolta, vaarain takaa, mutta kiertää sitten Norjan rannikkoa — ja sen vuoksi on sielläkin jäämeri aivan sulana — ja palaa takaisin Suomen puolelta, ollen kahdeksastoista päivä toukokuuta ihan maapallon laidassa — ja niinkuin kartta näytti, ihan siinä Suomen vieressä.

— Meneepä peto likeltä — saapa nähdä vaan, että hipasee hännällään, — sanoi hän.

— Se on sitten meidän loppumme... Mutta uskokaamme, ettei pääse maan ilmakehään...

— Näyttää tuosta kartasta, että painuu Venäjälle päin... Eiköhän kärvennä laukkuryssiltä karttuuneja...

— Eipä tiedä...

Mikko mietti taas hetken.

— Ojalainen sanoi, että korkeat vaarat vetävät sitä puoleensa ja että jos hännästä höyry maahan laskee, niin tappaa... Pahanhajuisempaa sanoi olevan kuin kärpän hännän alla...

Opettaja pysyi vakavana.

— Totta on Ojalainen puhunut, — sanoi hän.

Pitkän ajan perästä, kun sikari jo oli loppuun palanut, virkkoi Mikko:

— Täällä ne ovat niin vaaraiset maat, mutta vielä korkeammat ovat Lapin tunturit...

— Niin ovat.

— Kukaties tunturien huippuja koskettelee...

— Eipä tiedä, voipi hyvinkin kosketella.

Mikolla oli paljon tunnollaan, mutta ei tahtonut kaikkia kysyä.

— Ojalainen sanoi, että sinä yönä, kun näiltä paikoin sivu huukkii, pitäisi kaikkien ihmisten olla huoneessa... Se pahanhajuinen höyry ei huoneeseen, kuulemma, pääse tunkeutumaan...

— Kyllä niin taitaa olla...

— Vaan mitäpä se auttaa... Jos häntä alkaa maita piirtää, niin sytyttää kaikki palamaan, ja siinä se sitten...

— Niin. Siinä se sitten on, — myönsi opettajakin.

Hetken päästä sanoi Mikko taas:

— Saapa nähdä, eivätkö varakkaammat siirry Ruotsin puolelle siksi päiväksi, vaikka Luulajaan asti... Meneekö opettaja kotipuoleen?

— Kyllä minä menen ... siinä toukokuun alussa jo...

Mikko näytti olevan raskaissa mietteissä. Ei muistanut kiittää eikä hyvästiä sanoa, kun läksi.

Ja kun alkoi halkoja sahata, niin unehtui pitkäksi aikaa, saha kädessä, yhteen paikkaan tuijotamaan.

Kauan ei Mikko tällä kertaa puita sahanut. Oli lauantaipäivä, ja kotonakin oli minkä mitäkin hommattavaa. Eikä hän muutenkaan ollut oikein työtuulella.

Kun hän pirtilleen palasi, oli Eino mennyt johonkin muuhun mökkiin istuskelemaan ja aikaansa kuluttamaan, mutta Ulla oli kutomassa.

Uuni lämpisi par'aikaa, ja Mikko kävi pesän suuhun käsiänsä lämmittelemään.

— Pakkaseen kirahtikin, — sanoi Ulla.

— Liian paljon olet pannut puita uuniin... lauhtuvan näkyy ... ja koivuhalkoja vielä, — muistutti Mikko, kun katsoi pesään.

— Ei siinä ollut kuin jokunen koivu ... niitä kuusenlahoja enimmäkseen...

Siihen keskustelu taukosi.

Mikko alkoi hommata aamiaista. Orrelta otti pihlajaisen kalanpaistovartaan ja paistoi hiilloksessa viisi keltaista silakkaa. Ne leivän kera söi, mutta piimää ei ollut palan paineeksi. Ei ollut Mikon pytyssä ollut kolmeen päivään minkäänlaista kastetta.

— Ojalaisen emäntä käski tulla hakemaan meijerikirnupiimää, vaan enpä häntä nyt... illalla käyn, — puheli Mikko, kun ämpäristä syvällä puukauhalla joi vettä palan paineeksi.

Kun istahti sitten tupakoimaan, osui katse myllynavain-nauloihin... Eivät niissä avaimet nyt rivissä olleet niinkuin syksyin kevään olivat... Talvisin Mikko käytti nauvoja omiin tarpeisiinsa. Pappilan

naulassa oli lakki, Herralan naulassa paksu villa-huivi ja Ojalaisen naulassa kintaat...

Siihen oli nytkin kaikki paikalleen pannut... ja siinä hyvässä järjestyksessä olivat...

Johtui mieleen, että vieläköhän ensi kevännä noissa nauloissa riippuvat... Toukokuun kahdeksantenatoista päivänä tai yönä se häntätähti on lähimpänä... Merkillinen oli se minun näkyne viime yönä...

Hän jäi siihen mietteisiinsä pitkäksi aikaa istumaan, ja Ulla ihmetteli, että mikä Mikolla nyt on, kun ei penkilleen pitkäkseen pane.

Mutta näkyi kylältä päin hiihtelevän Virnemäen Heikki, ja kun Mikon pirtin eteen pääsi, niin saivat hankeen löi ja jätti sukset kinoksen nokkaan, kolisteli lumen paulakengistään porrasten edessä ja sisälle tuli.

— Jopa tuntuu lauhtuvan, — sanoi hän.

— Niin tuntuu...

— Somaa on tämä talvi, kun ei kahta päivää ole peräkkäin pakkasta...

— Eikähän nyt vielä, vaikka tammikuu on kulumassa, ole oikeaa pakkasta ollut yhtään...

— No ei ole ollut... Se häntätähti tätä tekee...

— Niin se tekee... Norjan merikin kuuluu olevan aivan sulana...

Siitä pääsivät puheen alkuun siitä häntätähdestä, jonka täälläkin pitäisi näkyä.

Paljon tiesi Heikki kertoa, mutta paljon tiesi Mikkokin.

Kun Heikki vihdoin kotimökilleen läksi hiihtämään, niin ovella menessään mainitsi:

— Saunan aikoi Kaija lämmittää, kun lauhtui... Olisi siellä löylyä vieraankin varalta... Ullakin jos tahtoisi...

Ja niin meni.

— En olekaan saunonut kahteen viikkoon, — sanoi Ulla.

Mikko istui omissa mietteissään. Hetken kuluttua virkkoi Ulla, ikäänkuin arvaten mitä Mikkokin mielessään hautoi:

— Saattaa olla Jumalan lähettämä se häntätähti varoitukseksi syntisille...

— On kaiketi niitä muuallakin syntisiä kuin tällä jokivarrella, — sanoi Mikko. — Mitä varten sitten kiertelee muutamia paikkoja ikäänkuin säästäen ja toisia ahdistelee!

— Kiertotähtihän sen on nimikin...

*

Mikko lähti Virnemäkeen heti, kun näki saunasta savun nousevan, mutta Ulla jäi vielä kutomaan.

Virnemäkeen olivat jo Apunlaakson miehet ja emäntä saunavieraksi tulleet, ja istui siellä Einoakin, känä suussa, kun Mikko sisälle meni.

Heikki tavaili sanomalehdestä sitä kohtaa, jossa pyrstötähdestä puhuttiin, ja toiset kuuntelivat. Mikkokin istui toisten joukkoon.

Ja kun Heikki pysähytti lukunsa, niin alettiin keskustella. Yksi arveli yhtä, toinen toista. Mutta Apunlaakson emäntä, joka paljon raamattua tutki, sanoi:

— Maailman loppu siitä ei tule, sillä eivät näytä kirjoitukset niin... „Aikaa eikä hetkeä ei pidä kenenkään tietämän“... „Pitkäisen tuli leimahtaa idässä ja näkyy hamaan länteen“...

— Sepä siinä onkin, — keskeytti Mikko. — Idän puolta se palaakin takaisin toukokuun kahdeksastoista päivä, ja idässä se leimahtaa, jos leimahtaa...

— Vaan koko maailmaa se ei polta tietenkään, — arveli Heikki.

— Ei tietenkään muuta kuin sen paikan, johon pudota moksahaa, — uskoi Apunlaakson isäntäkin.

Tuli Ojalainenkin saunavieraaksi Virnemäkeen, ja koska tiesi, että koko Virnemäen väki Halley'n tähteä pelkäsi, päätti hän lisätä kiviä kuormaan...

— Oli näissä viimeisissä Helsingin lehdissä pitkä kirjoitus taas Halley'n tähdestä... Siinä selitettiin, minkälaista mellakkaa oli pitänyt silloin tuhannen vuotta takaperin... Vanhoista historioista ovat saaneet tietää... Mutta julmaa jälkeä on silloin jättänyt...

— Oliko täällä päin silloin käynyt? — keskeytti Mikko.

— Siitä ei mainitse, vaan Austraaliassa, jossa on tällaisia vaaroja ja paljaita kukkulain lakia,

teki hirmuista hävitystä... Kaunis oli maa ja hedelmällinen — kahdesti vuodessa saatiin kylvää — ja rikkaina siellä ihmiset elivät. Mutta hävitys tuli yöllä. Halley'n tähti pimeänä yönä laskeusi alas sitä hedelmällistä maanpaikkaa kohti, jossa monta tuhatta ihmistä asui. Ja vaikkei koko tähti maahan koskenut — häntä vain hipasi vaarain lakia ja haju hirmuinen täytti ilman... Ja kaikki kuolivat, ja syttyi kulovalkea ja poltti kaikki, ettei mitään jäänyt... Eikä neljänsataan vuoteen se paikka kasvanut vihreää kortta...

Suu selällään kuuntelivat kaikki, ja kauhistus kuvastui heidän kasvoissaan.

Mikko istui kalpeana kuin nauris ja imi sammunutta piippuaan.

— Joo, joo, niin on, — vakuutti Ojalainen.

— Opettaja mainitsi kyllä, että vuoriset maat sitä vetävät likemmäksi, — sanoi vihdoin Mikko, kun muut eivät mitään puhuneet.

Vähän päästä puhui Virnemäen Heikki:

— Mutta niin näkyy näissä lehdissä olevan, että voipi mennä sivukin, ettei mitään vahinkoa tee...

— Niin sanovat ja vakuuttavat maailmalle vähemmän oppineet, mutta oikeat tähtiherrat kyllä ennustavat, että hipasee se maata, — sanoi siihen Ojalainen.

— Näkyyhän se tästä talven kulustakin, ettei ole oikein asiat, — uskoi Mikko.

— Joo. Lauha talvi kuin taikina, — vertaili Eino, joka hänkin nyt sekaantui keskusteluun.

— Elä sekaannu ihmisten puheisiin! — ärähti Mikko hänelle.

Eino irvisteli vastaukseksi.

Apunlaakson emäntä oli huokaillut, polvi polvella istuen ja mustasta piippunystä savuja vedellen, mutta nyt alkoi puhua:

— Aina pitäisi ihmisen olla valmis täältä lähtemään, aina uskossa elää ja ilolla kuolemaa odottaa, tulipa yöllä tai päivällä... Mutta vaikka merkkejä taivaalla näkyy, niin yhtä jumalatonta elämää ihmiset viettävät eivätkä syntisyyttänsä tunne...

— Onko Ojalainen nähnyt sitä opettajan tähtikarttaa? — keskeytti Mikko, ja Virnemäen Heikki nousi ja sanoi, että pitääpä lähteä katsomaan kuinka saunan pesä palaa.

Ja Heikki meni.

Ojalainen sanoi nähneensä opettajankin kartan.

— Siinä näyttää, että Ruotsin puolta menee ja tätä puolta tulee takaisin...

— Niinpä tietenkin, — sanoi Ojalainen sukkelasti. — Ruotsin puolta se menee, ja kun aikansa kiertää ja hulmuilee tuolla Pohjoisnavalla, niin sitten tätä Suomen puolta tulee takaisin, vietävä. Niin se on minunkin kartassani ja niin se on kaikissa kartoissa...

Hetken päästä sanoi Mikko:

— Jos talven aika olisi sattunut, kun takaisin tulee, ja oikein tulipalopakkanen, niin luulisi sen sentään vähän jäähtyvän, jos lumeen tupsahtaisi...

— Sepä se onkin, vaan nyt palaakin toukokuussa.

— Niinhän se tekee.

Mutta kun par'aikaa vielä Halley'n tähdestä juttelivat, tuli Heikki sisälle ja päästyään keskelle lattiaa virkkoi:

— Vieraat saisivat riisua saunaan.

Se oli iloinen, hauska sanoma, ja verkalleen siinä alkoi kukin vaatteita vähentää.

— Näinä päivinä se nyt näkyy, — sanoi Ojalainen kenkiä riisuessaan.

— Ei se päivällä näy, — muistutti Mikko.

— Niin se onkin. Ei se päivällä näykään, vaan iltasin ja öisin, pimeän aikana. Oikeassa on Mikko.

Paitasillaan vihkaisivat miehet saunaan, joka oli ihan Repo-ojan partaalla ja aivan lähellä pirttirakennusta.

Mikko ei pannut kenkiäkään jalkaansa, vaan avo-jaloin juoksi, että tukka hulmusi.

Ja kun lämpimään lölyyn tulivat ja lauteille olkien päälle maata pääsivät, niin tuntui taas elämä hauskalta ja huolet haihtuivat.

Mutta puheeksi otettiin taas saunan jälkeen se Halley'n tähti, ja monenlaisia arveluja sen ominaisuuksista lausuttiin.

VIII

Seuraavat päivät ja yötkin Mikko oli kovin levoton.

Iltaisin mökistä mökkiin kulki, ja aina tuli puhe pyrstötähdestä siitä, että kumma kun ei täällä näy. Kävi Mikko Ojalaisessakin, ja Ojalainen arveli, että saattoi tapahtua, ettei täällä näykään nyt, mutta varmasti toukokuussa, — joka silloin eli ja oli näkemässä.

Mutta Mikko ei väsynyt taivaalle tarkastamasta, vaan iltakaudet Ruotsin puolelle vaaraintakaiselle taivaanrannalle katseli.

Jopa kerran eräänä iltana, kun Mikko juuri oli ulos lähdössä, tuli Apunlaakson emäntä täyttä juoksua ja ovelta huusi:

— Jo pyrstötähti näkyy!

Avopäin rynnisti Mikko ulos, Eino hänen kanta-päillään, mutta Ulla ei ehtinyt niin pian, kutomassa kun istui...

Mikon pirtin päähän, josta oli avara näköala länteen päin, asettuivat katsomaan...

Nyt se näkyi!

Ruotsin puolista taivaanrantaan pitkin meni, pitkä sädehtivä häntä perässä. Mutta kaukana näytti olevan vielä häntä maasta, korkeimmistakin huipuista. Välistä näytti kulkevan nopeammin, välistä taas hiljensi vauhtiaan ja näytti laskeuvan alemmaksi maata eli vaarain lakia.

— Jo ... jo koskee häntä tuon Isovaaran huipuun, — pani Mikko hätäisellä äänellä. — Katso kaahan vaan! Jo nousee taas korkeammalle... Norjaan päin näyttää menevän... Mutta jopa lentää nyt kiivaasti, ja häntä hulmuu... Ei se tänne isolta näytä, vaan kaukana se onkin... Nähkääs kuinka häntä heiluu... Jopa oli kumma, että sattui näkemään... Näkeeköhän Ojalainen... Mutta kaukana on ... tuolla puolen Ylikainuun luulen olevan, vaikka täältä on viisi penikulmaa sinne...

— Tuo nyt ei voi mitään, jos maahan koskisi-kin, — arveli Eino.

— Joo, mutta kun se likemmäksi tulee, niin on kuuma kuin helvetin porstua...

— Niin, ja keväällähän se vasta likellä onkin ... lähestyy lähestymistään maata, — sanoi Apunlaakson emäntä.

Ulla alkoi ääneensä itkeä ja huusi, että maailman lopun enne se on.

— Se tätä idänpuolista taivasta palaa takaisin, — sanoi Mikko, pelon ja kammon vallassa.

Seisoivat siinä kujalla kotvan aikaa ja arvelujaan sanoivat, mutta eivät muistaneet, että täysikuu oli nousemassa Repovaaran takaa, vaikka tähän asti

oli siellä piilossa ollut. Ja kun kuu korkeammalle kohosi ja vaaran takaa alkoi loistaa, himmeni Halley'n tähti ja sen häntä näytti hajoavan ja viimein näytti katoavan avaruuteen.

— Jo painuu Ruotsin puolen metsäkyliin... Nähkääs kun menee, ettei enään paljoa erota... himmenee ... himmenee ja valjummaksi käypi ... Taitaakin vastata pakkanen Lapista päin, — pani Mikko.

— Mutta pianpa menee... on sillä nopea kulku, — sanoi Apunlaakson emäntä.

— Ei sitä parhaalla porohärälläkään saavuttaisi, jos lähtisi perään, — arveli Eino.

Ullakin tyyntyi ja lakkasi ulvomasta.

— Herra lähettää merkkejensä taivaalle, että ihmiset muistaisivat kuolematonta sieluaan, — sanoi Apunlaakson emäntä.

— Niin on, niin on, — huokaili Ullakin. — Jospa Herra korjaisi pois ennenkuin se suuri päivä tulee ... ja se tulee nyt keväällä, sillä raamatun mukaankin on aika täytetty.

— Pitäisi sitä vielä olla aikaa raamatun mukaan melkein ummelleen sata vuotta, — tiesi Mikko. — Kaksituhatta vuotta pitäisi maailman seisoa — kirjoitusten mukaan.

— Ei tiedä aikaa eikä hetkeä kurja ihminen, — sanoi Apunlaakson emäntä.

— Ei tiedä aikaa eikä hetkeä — emme me eivätkä muutkaan, — todisti Ullakin.

Mutta kuun yhä korkeammalle noustessa häipyi

tähti näkyvistä eikä sieltä käsin maailmaa sen kummempaa kuulunut. Ei entistä enempää näkynyt, ei muuta kuin laaja vuorinen, lumipeitteinen ja kuutamon valaisema avara maisema ja sen takana leppeä taivaanranta ja korkeita lumisia vaarain huippuja taivaanrannan tasalla.

— Sinne painui, — sanoi Eino.

— Niin teki, mutta mitä silloin tapahtuu, kun takaisin palaa toukokuussa, — siihen Mikko virkoi.

Samassa siihen hiihti Virnemäen Heikkikin, ja Ojalainen viipotti tulla rannasta päin semmoista vauhtia, ettei hankkinut puhua osata, niin oli hengästyksissään.

Ja kun ei tähdestä enää mitään näkynyt, niin menivät kaikki Mikon pirttiin ja alkoivat arvelujaan kukin selittää.

Mutta Ojalainen tiesi taas paljon enemmän kuin muut ja valehteli omasta mielikuvituksestaan lisää.

*

Mikko eli tästä puolin rauhatonta elämää.

Öisin hän uneksi ja unissaan huusi ja mellasti ja jo kerran kopsahti lattiallekin penkiltään, jossa koko elinaikansa oli yönsä maannut ja josta ei koskaan ennen ollut lattialle pudonnut.

Päivillä mietiskeli, kylällä kulki, mutta vähäpuheinen oli. Koulullakin kun kävi, niin näytti puunsahaus käyvän huonommin kuin ennen.

Opettajan puheista oli päässyt varmuuteen, että Halley'n tähti epäilemättä palaa takaisin, ja kun karttaa katseli, niin sai semmoisen käsityksen, että ihan Repovaaran päällitse tulee...

Ei hän siitä muille puhunut, mutta Ojalaisen puheista oli ymmärtävinään, että samaa pelkäsi Ojalainenkin, ja pelkäsiväthän ne muutkin, Virnemäen Heikkikin. Mutta kummallisia olivat ihmiset, kun eivät mitään yrittäneet pelastukseen...

Ja öisin, kun hän penkillään valvoi ja tähtiä taivaalla tuikki, alkoi hän mietiskellä oman henkensä pelastusta.

— Näyttää, että samanlaisia ovat ihmiset nyt kuin olivat Noan aikanakin... Juovat, syövät ja elelevät huolettomina, vaikka varmaan tietävät, että lähtö tästä tulee... Ei tässä hukkuminen sentään tule, vaikka tulvaakin ennustavat, mutta julmempi loppu tulee nyt... palavat ja karreksi kärkevyyvät ne, jotka tielle sattuvat silloin kun tuo onneton, kuuma tähti maita ja mantuja viiltää...

Jos saisikin tietää, kuinka laajalti ottaa maata haltuunsa ja kuinka laajalle se hännän haju leviää, niin hätäkös olisi... Ei muuta kuin pakenisi niin kauas syrjään, ettei haju sieraimiin tuntuisi, ja vastatuuleen lisäksi... Mutta arvata sen saapi, että jos se maahan putoaa, niin leveältä se polttaa... ja maahan se koskee... Minun uneni tässä syystalvella...

Ulla ja poika joutaisivat vähän kärventyäkin, heistä ei ole muuta kuin ristiä joka päivä...

Vaan kyllä tälle tulee pirtillekin loppunsa, ja kuinka käynee, jos maa lakkaa kasvamasta, niinkuin kertoi Ojalainen, ettei neljänsataan vuoteen vihreää kortta noussut...

Mihin pelastaisi kapineensa ja missä hengissä pysyisi sen aikaa että tähti olisi sivu mennyt? Sillä vaikka vielä niinkin hyvin kävisi, ettei itse pääpallo maihin laskeutuisikaan, niin häntä kuitenkin ainakin Repovaaran lakea koskettelisi, ja silloin tukehtuisi siihen hajuun...

Niin hän aprikoi.

Mutta yht'äkkiä välähti hänen mieleensä pelastuksen paikka... Hän pakenee Jylyvaaraan, Jouni vainajan pimeään, kiviseen luolaan, ja asuskelee siellä päivän tai kaksi taikkapa kokonaisen viikon — niin kauan, että hännän hajukin on ilmasta haihtunut... Siellä oli varmassa turvassa... Monta kymmentä sylvä vahvalta kiiltävää kalliota pään päällä — niin kestää se rytyyttää, ja luolan suun tarkkaan tukkii, niin ei pääse hajukaan mistään halkeimesta sisälle...

— Kumma, ettei ollut jo ennen tämä mieleen juolahtanut! Vaan hyvä oli vieläkin! Sinne kerää kapineensa ja evästä... Jos tämä pirtti palaakin, niin kärventyvät Ulla ja Einokin... ja myllyt ja muut... Ehkäpä talot, jotka olivat aivan jokirannalla, pelastuisivat...

Mikko tuli kuin rauhallisemmaksi, kun pelastuksen paikan oli hoksannut.

— Ei sanaakaan puhu hän kenellekään eikä

ilmaise piilopaikkaansa... Hakekoot kukin turvaansa mistä tahtovat, mutta toimeettomana tässä ei sovi olla, kun henki ja elämä on kysymyksessä...

Mutta sitten johtui mieleen, että väärin taisi olla, kun Ullan ja Einon jättäisi tänne paistumaan, vaikka pelastaa voisi...

Näkyihän selvästi Ullastakin, että murheessa eli ja kuolemaa pelkäsi, vaan taisi olla Ullallakin semmoista jälkeä takanapäin, ettei niistä ollut helppo selvitä... Kuka käski ottamaan toisen omaa, ja eikö liene huoruuden syntiäkin, luulen, enemmän... Olen minä nähnyt, että Ulla tunnonvaivoissa on, ja jos anteeksi pyytää ja katuvaaisena kaulaan lankeaa, niin saakoon anteeksi minun puolestani... onpa hän itsensä ruokkinut, niinkuin puhe oli vihille mennessä, ja Einonkin elättänyt... ja saattaisin minä sille sitten paikankin ilmoittaa — viime hädässä...

Mitä hänen omaan uskoonsa tuli, niin hyvät välit hänellä aina oli ollut Jumalansa kanssa... Mitä se kuului ihmisiin, miten hän eli ja oli... kunhan eli eikä ollut kenenkään vaivana eikä vastuksena...

Eikähän sitä vielä mitään hätää ollutkaan... Aikaa ja evästä oli vielä toukokuuhun, ja siihen mennessä ehtisi vaikka mitä...

Pahempi oli Ojalaisen ja monen muun, jolla oli joukko perässä ja naukuvia sikiöitä... Mihinkäpä pakenisivat semmoisen lauman kanssa — tuo Virnemäen Heikkikin ja Apunlaakson väki...

Niin hän mietiskeli.

Ja aamupuoleen yötä hän nukkui.

Aamusilla hän usein aikoi alottaa keskustelua Ullan kanssa ja omista arveluistaan tuumailta, mutta kun ei Ulla alottanut, niin ei hänkään.

— Palakoon sitten tähän, — päätti Mikko.

*

Kevättalvella läksivät Apunlaakson miehet... Olivat sanoneet, että menevät tukinhakkuuseen, mutta tulikin tietoja jälkeensä, että Jällivaarassa on nähty. Mikko arvasi heti, että pakoon lähtivät Apunlaakson miehet, vaikkeivät lähtiessään tunustaneet. Pelkopa oli!

Eräänä päivänä katosi Virnemäen Heikkikin, eikä kukaan tiennyt, mihin päin oli lähtenyt. Kun Mikko tiedusteli Heikin vaimolta, Kaijalta, että mihin Heikki oli mennyt, niin Kaija vastasi:

— Puulaakin töihin aikoi, ja kun työpaikan löytää, niin lupasi kirjoittaa.

Mikko kertoi Ullalle kuulemansa ja arveli omasta puolestaan, että Halley'n tähteä pelkäsivät ja siirtyivät ajoissa pois.

— Vaikka lapsellistahan sitä on pelätä... Koh-taahan se kuolema ihmisen missä hyvänsä, — puheli hän Ullalle, ikäänkuin lohduttaen.

Mutta Ulla näkyi itkevän.

Eräänä päivänä Mikko viipyi koko päivän koululla, koska opettajalla sattui olemaan ylimääräisiä töitäkin, ja palasi mökilleen vasta myöhään illalla.

Kun hän pirtin eteen tuli, huomasi hän tuomisen tikun olevan sinkilässä, — joka oli merkki, ettei ollut ketään kotona.

— Mihinkähän ne nyt molemmin ovat menneet?
— ihmetteli Mikko.

Mutta kun hän sisälle meni, havaitsi hän, että Ullan villahuivi oli poissa, samoin uudet kengät, jotka orren naulassa olivat riippuneet. Ja kun ullakkoon kiipesi, näki, että Ullan pyhävaatteetkin olivat kadonneet. Jauhoastiassakaan ei ollut jauhun pölyä, ja kadonnut oli piimäpyttykin pöydän alta. Einon kapineita ei ollutkaan muuta kuin karvalakki, joka oli orsinaulassa ollut, mutta kadonnut oli sekín.

Mikolle juolahti mieleen, että pakoon ovat lähteneet. Mutta mihinkä?

Hän tarkasteli kaikki omat kapineensa, että olivatko tallella? Paikoillaan olivat kaikki. Pikelankakappale ja äimä, jonka aamulla oli akkunan välipuuhun pistänyt, oli poissa. Mutta äimä olikin Einon kinnas-äimä, jonka Ojalaisen piika oli syksyllä rihten aikana lahjoittanut...

— Ne ovat yhteen puhuneet, Ulla ja poika, ja luulevat, että minä tähän jään kärventymään... Mutta mihinkä he ovat menneet? Sitä en ymmärrä...

Mutta hätä tuli Mikollekin. Ne olivat pakoaan miettineet hekin, niinkuin hänkin... Ja lähteneetkin ajoissa ja kelin aikana liikkeelle...

Mikko pyörähteli kahakäteen eikä päässyt selville, mihin ensiksi ryhtyisi...

— Mutta siksi sydämikkö hän on, ettei hän keneltäkään kysy, onko Ullaa ja Einoa näkynyt... Menkööt vaikka helvettiin ... niin en kysy...

Mutta kun hän hetken perästä meni Apunlaaksoon ja istui alakuloisena penkillä, eikä emäntäkään näyttänyt tietävän Ullan ja Einon menosta mitään, virkkoi hän puheen aluksi:

— Onko kuulunut teidän miehistänne mitään?

— Ei ole kuulunut, — huokaili emäntä. — Niin tässä on kuin tuomiota odottaessa... Toiset huutavat, ettei se tähti tulekaan, ja toiset taas että tulee kyllä ja hävittää hirveästi...

— Niinhän ne huutavat... Ja kummaa on, etteivät ihmiset usko...

— Toiset uskovat, toiset eivät. Eikä niistä saa selvää noista lehdistäkään, tuleeko se tähti vai ei. Muutamissa lehdissä kuuluu olevan, ettei ole pelkoa, toisissa taas, että varmaan koskee maahan kahdeksastoista päivä toukokuuta...

Tuli muitakin ihmisiä Apunlaaksoon, tuli suntiokin, Männeliini, ja kauhistuksissaan oli. Ja hätä siinä tuntui olevan itsekullakin.

— Ojalainen se vaan nauraa ja ilvehtii koko asialle, — tiesi Männeliini kertoa.

— Taitaa Ojalainenkin vähemmän nauraa, kun aika lähestyy, — sanoi Mikko.

Mutta Ullasta ja Einosta ei kukaan maininnut mitään. Eikä Mikkokaan keneltäkään kysynyt, vaikka mieli teki.

— Mitäpä minä heistä, — mielti hän kotia mennessään.

Mutta koko seuraavan yön hän mielti, miten menettelisi, että kenenkään huomaamatta saattaisi kapineensa ja eväänsä siirtää Jylyvaaran luolaan...

Ei hän oikein tiennyt miten menetellä. Jos alkaisi laukku selässä sinne hiihdellä, herättäisi se huomiota ja Ojalainen saisi taas ilvehtimisen aiheutta.

— Jos kuitenkin uskaltaisi jättää tähän kaikki — niin pirtin kuin kapineetkin — ja ottaisi vain evästä laukkuun sen verran, että päivän kaksi eläisi... Nyt ensiksi piti siellä käydä tarkastamassa ja mieltiä, miten luolan suun tukkisi... Puilla ja sammalilla taitaisi olla parasta...

Ja kun seuraavana aamuna oli mainio suksikeli, läksi Mikko talvitietä pitkin hiihtelemään. Ei ottanut matkaansa muuta kuin kirveen olalleen.

Mutta kun hän oli päässyt Repovaaran toiselle puolelle, tuli Kaivosojan luona Ojalainen hevosiineen ja puukuormineen vastaan.

— Perkelekö sen tuon Ojalaisen aina satuttaa minun tielleni, — kirosi Mikko sydämessään.

Hän koetti hiihtää näreikköön, mutta Ojalainen huomasi hänet ja huusi:

— Mihin Mikko on menossa?

— Täällä käyn Kaivosojalla.

Mutta Ojalainen heti epäili, että Mikolla oli joku muu asia mielessä, kun ei kelkkaakaan ollut perässä. Ja tiettyä oli, ettei Mikko urheilun vuoksi käynyt aamuhiihdolla.

— Mitäs Kaivosojalla?

Ojalainen naureskeli.

— Mitäpä minun siitä tarvitsee tiliä tehdä, — vastasi Mikko ja hiihteli menemään.

Mutta Ojalainen hymähteli ja katseli Mikon jälkeen.

*

Kun hän illalla palasi, poikkesi hän ensiksi Apunlaaksoon.

Emännällä oli uutisia, tiesi kertoa, että Ulla ja Eino olivat menneet Järvikylään kylästelemään. Sieltä oli ollut eräs poromies kirkolla käymässä, ja sen matkassa oli Ulla terveiset emännälle lähettänyt. Oli käsenyt tavallisella aikaa panna hänenkin perunansa itämään, — hän ei luultavasti palaisi ennenkuin venekyydillä. Ullallahan oli velimies Järvikylässä. Eino kuuluu olevan töissä.

Mikko kuunteli ihmeissään, mutta ei sanallakaan ilmaissut hämmästystään.

Mutta hetken kuluttua hän kuitenkin kysyi:

— Mainitsiko se poromies mitään, pelätäänkö siellä Halley'n tähteä?

— Samaa se on siellä kuin täälläkin. Toiset uskovat, toiset eivät...

— Eivät ne uskoneet Noan aikanakaan, ennenkuin sitten vasta kun oli liika myöhäistä.

Siitä taas alkoivat pyrstötähdestä puhua. Ja Mikko ilmoitti nyt, että uskoi Ullan ja pojan henkeään pelastaakseen Järvikylään menneen.

— Löyhä se on Ullankin usko, jos kuolemaa pakoon on lähtenyt...

Mutta kun Mikko tuli kotia, alkoi hän koota laukkuunsa jo minkä mitäkin kapinetta, sitten sopivana hetkenä hiihtääkseen Jylyvaaran luolalle.

Kun hän viikon päästä sinne hiihti, oli pyri entisen ladun umpeen puhaltanut, niin ettei taajassa metsässäkään kuumottanut.

Ja kun Jylyvaaraan ehti ja hiihteli luolan suulle, näki hän, että luolan suulle oli pantu lumivalkoinen vaate, joka näytti kuin kuolinliinalta...

Semmoinen kauhea pelko tapasi Mikon, että hän vapisi kuin kahila, ja kun kykeni palaamaan takaisin, niin lähti hiihtämään kuin hullu rantaan päin.

— Siinä ovat haltiat Jylyvaarassa... haltiat ovat... Niin oli sanonut Olli vainajakin... Eivät ne sallineet syntisiä ihmisiä luolaansa, ennenkuin tietäisi ja osaisi ne lepyttää niinkuin Jouni vainaja oli osannut — joka Lapin noidalta oli sanat saanut...

Kauhistuksissaan Mikko hiihti mökilleen. Pani oven pönkkään ja vapisi ja pelkäsi koko yön.

Eikä hän enään yrittänytkään Jylyvaaran luolalle.

IX

Kevättalvi oli vielä oikullisempi kuin syyspuoli.

Ihmiset ennustivat korkeaa tulvaa ja rajua jäänlähtöä, ja siihen lisäksi kertoivat sanomalehdet myötäänsä Halley'n pyrstötähdestä. Halley'n tähden syyksi pantiin tämä joutava talvenkulku ja epävakaiset ilmat. Myöhään keväällä tuli semmoisia lumipyryjä ja rajuja tuulia, etteivät vanhatkaan ihmiset semmoisia muistaneet. Mutta sitten kun yht'äkkiä alkoi suveta, niin vettä vihmoi yöt päivät. Ja merkillisintä oli, että vaikka tuuli puhalteli pohjoisesta, suoraan tuntureilta, niin ei ollut kylmä eikä pureva niinkuin ennen ja vettä satoi sieltäkin. Sitä ei kukaan muistanut ennen tapahtuneen, mutta Repo-ojan varrella arveltiin, että lähestyvä Halley'n tähti sen vaikutti. Se se tullessaan lämmitti tuulenkin ja lumen vedeksi sulatti. Saattoi olla jo hyvinkin likellä, koska ylen suoja-ilmoja riitti.

Muutamat vanhat ennustivat kevätkylmiä ja teräshankia, mutta niitä ei kuulunut. Ilmat pysyivät lämpiminä, ja vettä satoi harva se päivä.

Kuin taikavoimalla lähestyi kevät, korkeat kinokset hupenivat kyynärittäin vuorokaudessa, ja yht'äkkiä alkoivat purot lirstä.

Repo-ojassa pauhasi vesi jo huimaa vauhtia, vaikka lumi vielä peitti vainioitakin ja metsissä oli melkein liikkumaton talvi. Myllyt olivat vielä panteessa, mutta yli jäisten panteiden pauhasi vesi kuin villinä ja Yrjänän myllystä virtasi yli vesikaton niin, että tuohia kiskoi irti.

Ja yhä näytti lisääntyvän vesien valtava voima. Mikon pirtin editse juoksi vesi pitkin myllytietäkin, kun ei ojaan mahtunut. Apunlaakson piha oli järvenä, ja Virnemäessä oli kova koski keskellä pihaa. Vesi huilasi navettaan ja kellariin, ja näytti häätä tulevan jo ennenkuin tähtipäivässä ollaankaan.

Mikko jyysti ja ohjaili veden kulkua pirttinsä editse, ettei päässyt porstuaan eikä parren alle, kävi Apunlaaksossakin vedelle viemäriä tekemässä.

— Tämä vasta kevättä on, — sanoi Apunlaakson emäntä.

— Ei ole tämmöistä ollut, vaikka tässä olen kuusikymmentä vuotta asunut, — sanoi Mikko.

Suurta tulvaa oli ennustettukin, ja niin näytti tulevankin. Etelämpänä, jossa suuret joet jo olivat jäänsä laskeneet, oli ollut häätä kädessä monessa kylässä, ja ihmiset olivat paenneet metsiin. Ja suuria vahingoita oli tulva tehnyt.

— Kummat se tekee täälläkin, jos näin yhtä menoa kesään menee, — sanoivat ihmiset.

Mikko eli kuin tulisten hielten päällä. Ei ollut yön eikä päivän rauhaa.

Muut toimittelivat niinkuin ennenkin! Eivät mu-rehtineet, vaikka tähti saattoi tulla minä hetkenä hyvänsä...

Apunlaakson emännästä ei ollut ihmettäkään, joka oli uskovainen ihminen ja valmis kuolemaan milloin hyvänsä. Mutta muut!

Ojalainenkin oli pannut perunat itämään ja puheli jo myllynkäytöstä ja muista kevättöistä. Her-rala ja Metsämaakin olivat jo myllyillään käyneet — aivan niinkuin ei mitään tapahtuisi tai tulisi tapahtumaan.

— „Söivät ja joiivat siihen päivään asti, jona...“
— muisteli Mikko.

Hänet oli Jylyvaarassa näkemänsä ihme, se valkoinen kuolinliina luolan edessä, niin säikäyttänyt, ettei hän ensi päivinä tiennyt, oliko elävänä vai kuolleenä.

Yhden yön hän rukoili polvillaan ja lupasi tästä-puolin ruokkia Ullankin ja olla muutenkin kiltti — jos nimittäin nyt säästyisi pirtti ynnä muut Hal-leyn tähden hävitykseltä.

Mutta ei hän luottanut oikein rukouksiinsaakaan. Mietti pelastustaan ja yhä suurempaan hätään tuli, kuta likemmäksi tähden tulopäivä läheni.

Eräänä päivänä hän kuitenkin selkeni pelostaan sen verran, että kykeni perunan jäännökset panna itämään. Silloin oli vielä vähän toivoa, että ehkä pelastus jostakin tulisi...

Mutta hänen ottaessaan perunoita parren alta juolahti hänen mieleensä onnellinen ajatus...

Hän kaivaa perunakuoppaa vähän laajemmaksi ja syvemmäksi, tekee laudoista katon päälle ja sinne pakenee piiloon...

— Antaapa sitten koettaa rytistää ... ja jos hajunkin hännästä jättää, niin määrä se on mitä pirttiin pääsee ja vielä vähemmän pirtistä kellariin...

Sillä sehän voipi käydä hyvinkin niin, että jos keskeltä Repovaaran lakea huukkii ja vieriiä menemään, niin ei paljaalle kalliolle mitään voi, eikä tuoreeseen kevätmetsään syty kulovalkea kovin äkkiä...

Niin on!

Apunlaakson emännän pyytää leipää leipomaan ja kerää piimää omansa ja Einon pytyn täyteen, että saapi vaikka viikon olla kellarissa...

Hän pääsi taas rauhoittumaan eikä puhunut koko tähdestä mitään, jos eivät muut ensiksi alottaneet.

*

Mutta kevättulva nousi. Suurella ryskeellä läksivät talviset, paksut jäät paikoiltaan, ja tulva kuljetti niitä talojen rantaan ja vainioillekin. Suurelta järveltä näytti joen uoma, ja heinälatoja siellä jäiden seassa kulki.

Ojalaisen riihessä jo oli tulvavesi partten päällä, ja Ojalaisella oli työ ja tuska pelastaessaan tulvan

kynsistä halkojaan ja muuta puutörkyä, joita tulva rantavainiolta vaaniskeli.

Joka talossa hätyytteli tulva, ja siitä karttui töitä niin paljon, ettei kukaan muistanut Halley'n tähteä pariin viikkoon eikä siitä kukaan enään puhunutkaan. Oli muuta nyt ajattelemista.

Mutta Mikko täältä korkean Repovaaran laidasta katseli kuin Mooses vuorelta ihmisten hommia tulvan käsissä ja ajatteli, että nyt ne siellä pelastavat ja puuhaavat eivätkä aavista, onnettomat, että suurempi hätä on edessä.

Ja tuo suuri päivä lähenemistään läheni.

Mikko oli almanakkaansa vetänyt nokisella tulitikun päällä suuren ristin Erkinpäivän kohdalle, merkiksi ... kuoleman merkiksi.

Iltaa ennen hän laittoi kellariin leipänsä ja molemmat piimäpytyt. Leikkasi lehtitupakkaa molemmat kukkarot täyteen ja varusti tulitikkuja.

Se häntä mietitytti, että miten saada tuominen tikku ulkopuolelle ovensäppiin, jotta näyttäisi siltä, kuin hän ei olisi kotona. Keksi viimein siihen keinon. Irroitti porstuan seinästä, joka oli laudoista tehty, yhden laudan — siitä aukosta menisi sitten sisälle, kun ensin oli tuomisen tikun paikoilleen pannut ...

Kaikki oli siis selvänä.

Erkinpäivän aamuna näkyivät ihmiset vielä puuhailevan tulvan parissa, veneitä souteli pitkin rantoja, jokunen lauttakin jo oli menossa alaspäin, eikä mitään oudompaa näkynyt maassa eikä tai-

vaalla, kun Mikko pirttinsä päästä alas kylään katseli.

— Jos kävisi vielä Repovaaran laessa ... ja katselisi pohjoiseen, näkyisikö erinomaisempaa romotusta ... Pitäisi se jonkunlainen romotus näkyä ...

Mikko sulki ovensa, tikun säppiin pisti ja lähti painumaan metsään suoraan pirtiltään.

Ilme ettei mikään vielä näyttänyt entistään kummemmalta. Linnut lauloivat, Repo-oja pauhasi ja näytti kuin ikävöisi jo myllymiehiä. Poikasia näkyi pikku puroissa laittelemassa saha-matteja, ja ylipäässä kylää näkyi joku karhitsevan kauramaata ...

Mutta Mikko nousi vaaran laelle ja kauan sieltä pohjoiselle taivaanrannalle tähysteli ...

— — —

Kun hän palasi, näki hän vaaran laidasta mökilleen ja huomasi, että Herralan isäntä siinä pirtin edessä käveli kahakäteen ikäänkuin vartoen. Mikko taitteli muutamia männynoksia ja mietti, että sanoo Herralalle käyneensä uunihakoja tuosta vaaran laidasta noutamassa.

Pian hänet Herrala huomasi, kun risujen katkeilemisen kuuli.

Myllyturkki oli yllään, vaikka oli lämmin paiste.

— Mikko se ei ole täällä tulvan jaloissa, — sanoi Herrala. — Meillä siellä on ollut kova koplakka, kun tulva on tahtonut viedä käsistä kaikki, — tuumaili Herralan isäntä, kun Mikko tuli likemäksi.

— Joo, — sanoi Mikko ja käveli männynhakokimppu kainalossa pirtin päähän.

— Myllynjauhatuskin on jäänyt tuon tulvan takia. Et sinä taitaisi joutua kiviä terottamaan, — puheli Herrala.

— Tässä taitavat tulla eri takomiset, — vastasi Mikko.

Herrala katsoi Mikkoon pitkään. Kovinpa oli mies laihtunut ja näytti sairaaltakin.

— Taidat kipeä olla, — arveli Herrala.

Mutta Mikko ei vastannut mitään, pirtiin meni ja veti oven lujasti kiinni.

Herrala lähti köpittämään myllylleen päin ja arveli, että joko oli Mikko jostakin hänelle suuttunut taikka oli järkeen vika tullut.

Mutta kun Mikko oli päässyt taas pirtiinsä eikä enään osannut ajatella paljon mitään, kiepsahti Ojalainen sisälle, naurusuin.

— Sinä se täällä elät kuin Mooses vuorella, vaan meillä on ollut eri tappelu tulvaa vastaan. Mutta nyt on vesi kääntynyt menemään... Mitä sitä on muuta kuulunut...?

Ojalainen naureskeli ja katseli Mikkoon hieman veitikkamaisesti.

— Mitä kuulunee tänä päivänä, — sanoi Mikko ja loi julman vihaisen katseen Ojalaiseen.

— Nyt ei enään kuulu muuta kuin rauhaa, Mikko. Tulva on laskemassa, ja pyrstötähteä ei ole kuulunut, — sanoi Ojalainen ja pani piippuunsa.

— Ei ole lopussa vielä tämä päivä, — sanoi Mikko arasti.

— Toissapäivänähän sen olisi pitänyt tulla, mutta eipä kuulunut eikä näkynyt...

— Tänänhän Erkinpäivä on! — tokaisi Mikko kalpeana.

— Toissapäivänä Erkinpäivä oli, — vakuutti Ojalainen.

Mutta vaikka Mikko tunsi rajatonta riemua, ei hän iloansa ilmaissut eikä ollut vielä oikein varmakaan asiasta.

Hän tähtäsi Ojalaista silmiin, saadakseen selville, valehteliko tämä vai puhuiko totta.

Mutta sen pirun ketunkasvoista ei saanut selvää.

— Sinä olet erehtynyt, Mikko. Toissapäivänä kahdeksastoista päivä toukokuuta oli.

Ja taas Ojalainen nauraa virnisteli.

Mutta Mikossa nousi uusi epäily, ja vihan vimmassa hän huusi:

— Painu helvettiin minun huoneestani ... senkin ... senkin...

Ja Mikko kaappasi jo hiilihangon loukosta.

— Elä veli kulta! Elä veli kulta! — rukoili Ojalainen ja riensi minkä ehti ulos, mutta Mikko kuuli hänen nauraa hohottavan, kun Apunlaaksoon päin käveli.

Mutta Ojalaisen mentyä Mikko otti almanakan kätteensä ja alkoi laskea. Onneksi hän muisti, missä oli minäkin päivänä ollut, ja niin hän sai

kun saikin selville, että Erkinpäivä todella olikin ollut jo toissapäivänä.

Ensiksi hän tunsu kipeätä nälkää ja sitten hänestä näytti, kun silmäsi akkunasta ulos, että koko maailma oli kaunistunut.

Hän otti kellarista eväänsä, paistoi silakoita ja rupesi syömään.

Syötyään oikein kelpomiehen aterian hän läksi Apunlaaksoon.

Emäntä sattui olemaan kahvinkeitossa.

Heti tuli puheeksi Halley'n tähti.

— Muuta en uskokaan, kuin että nuo sanomalehdet ovat koko jutun valehdelleet, — sanoi Apunlaakson emäntä. — Eihän Jumalan sana totta olisi, jos ihmiset maailman lopun tietäisivät.

— Niin ja pitäisi sitä raamatun mukaankin vielä olla aikaa vajava sata vuotta, — sanoi Mikko.

Nyt hän vasta uskoi ja ilostui niin, että alkoi omia aikojaan nauraa räkättää.

Apunlaakson emäntä tarjosi kahvitkin, ja elämä tuntui kuin nuorena ennen, jolloin ei mitään murhetta ollut.

— — —

Pitkin päivää Mikko käveli kahakäteen. Myllyillä kävi ja tarkasteli. Repo-ojassakin oli panne ja jäätiköt sulaneet ja vesi asettunut juoksemaan entistä kivistä ja jyrkkää uomaansa myöten.

Myllyvesi oli nyt parhaillaan, kun alusvesi ei enään siipiin vastaisi...

Hauskalta tuntui olo. Myllymiehiä ei näkynyt,

eikä Herralan myllykään ollut käynnissä. Mutta alkaa taas kohta kuulua sauvakkojen kolina ja alkaa Mikollekin jauhoja tulla ... viimeiset leivät olivatkin kulumassa...

— Sammunut se saatanan tähti on pohjoisessa, kun tuntureita joutui kiertämään, — mietiskeli Mikko hyvillään, kun koko ympäristö oli samanlaisena kuin ennenkin. — Jo minä arvasin ja sain minä muistaakseni opettajallekin, että jos vaan maihin laskee Lapissa, niin sinne jääpi iäksi päiväksi eikä ole enään koskaan ihmisiä pelottamassa ... ryökäle... Hulluiksi tahtoi ihmiset tehdä...

Hän kävi Virnemäessäkin, puheli ja naureskeli ja opasti poikasia saha-mattien teossa.

*

Vasta illalla myöhään hän meni mökilleen. Oli käynyt opettajaakin puhuttelemassa ja oli nyt varma asiasta.

Mutta kun pääsi Virnemäkeen, havaitsi hän, että pirttinsä savupiipusta nousi musta sauhu.

— Kuka perr...?

Mutta sitten muisti, että olisiko Ulla ja Eino...

Ja muisti senkin, että oli rukouksessaan luvannut minkä mitäkin Ullallekin, jos Jumala tämän kerran hengen pelastaisi...

— Jos ei lupausta pitäisi, saattaisi muuten rangaista... Nyt ensiksi ainakin täytyi ruokk... Mutta ehkäpä Ullalla olikin evästä itsellään... Ja

mitäpä nyt heti paikalla kertomaan mitä rukouksissaan, kun hengen hätä oli, oli mennyt lupamaan.

Ulla oli kahvin keitossa, ja pöydällä näkyi olevan vehnäsiäkin ja iso sokerikappale.

Eino istuskeli pöydän päässä, sikari suussa.

Ei sanaakaan puhuttu, mutta kun Ulla vilkaisi Mikkoon ja näki, ettei ole pahalla kiirillä, niin sanoi, Einoon kääntyen:

— No tarjoa isällesikin sikari ... sillä välin kun tässä saan kahvin valmiiksi...

Eino tarjosi. Hyvillään näytti Mikko olevan, kun sytytti.

— Poika ansaitsi hyvän palkan enonsa luona, — puheli Ulla. — Uudet vaatteetkin on säkissä porstuassa...

Mikko pyörähteli tyytyväisenä.

— Siellä on — siinä minun vakkasessani — Mikollekin tuliaiset. Eino, nouda sisälle, — toimittelee Ulla, kiehua kahvia.

Mikko ei osannut ihmeissään mitään puhua.

Eino veti vakasta uudet harmajat sukat ja ihka uudet vasikannahkaiset kintaat ja Mikolle ojensi...

Mikko tunnusteli ja jo viimein sanoi:

— No tervennä siellä ihmiset Järvikylässäkin olivat...?

Äänessä oli kiitollisuutta ja ihmettelyä.

— Eipä kuulunut miltään suunnalta, että olisi kulkutautiakaan ollut liikkeellä, — selitteli Ulla. Ja kun oli kahvin keittänyt, niin pöydän päähän

piti Mikon istua ja vehnäsen kanssa topata, topata kolme kuppia yhteen menoon...

— Einoa oikein tahtoi enonsa koko kesäksi, vaan minä sanoin, että kun tulee myllynjauhatuksen aikakin, niin isänsä apuna tarvitsee...

— Oikein oli, ettet jäänyt ... kylvöt tekemättä ja kaikki, — puhui Mikko, suu täynnä nisua.

Ja niin sovinnossa juttelivat ja hyvillä nimillä toisiaan mainitsivat. Eikä halkaistua sanaa puhunut yksikään Halley'n pyrstötähdestä.

Eikä ole koskaan ollut onnellisempaa ja tyytyväisempää perhettä kuin olivat Ollin-Mikko, Aapon-Ulla ja Ullan-Eino tänä hauskana, tyynenä ja valoisana toukokuun iltana pienessä mökissään Repo-vaaran laidassa.

X

Taas on hauskaa Repo-ojan myllyillä.

Jalona, toimellisena ja tähellisenä myllärinä keikkuu Mikko myllyltä myllylle, ylpeästi on lakinlippa niskan takana ja naama jauhoissa. Vesi pauhaa, sauvakat takovat tahtia, myllymiehiä tulee ja menee, ja Mikolta neuvoja kysytään.

Aivan niinkuin entisinäkin keväiminä!

Linnut laulavat Repovaaran laidassa, ja kylvön aika on käsissä. Kiire on kaikilla ja jauhojen tarve joka talossa.

Eino takoo ja terottaa kiviä, ja niin on hoppu, ettei tahdo syömään joutaa ja nukkumisesta ei ole puhettakaan.

Mutta Mikko on kuin nuoret miehet vikkellä vielä, ärähtää ensin, kun neuvoja ja apua tullaan pyytämään, mutta lupaa tulla korjaamaan.

Ojalaisen kanssa ovat välit olleet kireät, eikä Mikko ole ollut helpolla lepytettävä, sillä Mikolle on joku kuiskannut, että Ojalainen oli talvella tainnut siellä Jylyvaaran luolan suulla käydä...

Mutta Ojalainen on luvannut parasta peltoaan perunamaaksi ensi kesäksi, antanut melkein ter-

veet kengät, uuden piipun ja kukkaron, ja kun sitten vielä kerran myllyssä käydessään korttelin hyvää tisleerattua antoi aamuryypyksi — niin sovinnon on Mikko tehnyt...

Ja nyt hoitaa Ojalaisen myllyäkin niinkuin on hoitanut jo monta kymmentä vuotta.

Tulee rovastikin taas Mikon puheille ja pitkän aikaa tarinoipi.

— No Einosta taitaa kehittyä mylläri, — arvelee.

— No aika tarkka on jo. Jos minun luontoinen tulee, niin saapi sille uskoa myllynjauhatuksen ja avaimetkin... Ei toisen omaan koske...

— Sepä on hauskaa, — sanoo rovasti. — Kun Mikon kerran kuolema kutsuu, niin silloin on Einnon vuoro...

— Niinpä tietenkin. Mutta vielä minä olen mies parhaissa voimissani, vaikka olen kuudenkymmenen...

Ja Mikko pyörähtelee kuin nuoret poikaset.

Hymähtää rovasti ja nyökäyttää päällään.

Mutta ihme nähdään myös nyt Repo-ojan varrella.

Nähdään, että Ulla, toimeliaana kävellen, viuhtoo mennä myllylle, jossa Mikko ja Eino viljan ja jauhon pölyssä hääraävät. Ja on Ullalla kuuma kahvipannu toisessa kädessä ja toisessa kahvikupit ja sokerit.

Myllymiehille on Ulla kahvia viemässä!

Sitä ei koskaan ole ennen elettyinä keväiminä tapahtunut.

Kummissaan katselee sitä Apunlaakson emäntä ja kummissansa Virnemäen Kaija, keskelle pihaa töksähtäen seisomaan.

Mutta Herralan myllyn päivänpaisteisille portaille istahtaa Ulla kahvivehkeineen, ja pian saapuvat siihen Mikko ja Eino, kumpikin päivänpaisteeseen istuen. Ja tarjoaa Ulla väkevää, tervanruskeaa kahvia kupin Mikolle ensin, sitten Einolle ja niin vuorotellen, kunnes korkearintainen, jalkaniekka kahvipannu on tyhjäksi juotu...

Ja ihmeissään sitä ihmiset katsovat ja toisiltaan kysyvät, että mistä on syttynyt suuri rakkaus toraiseen perheeseen ja mistä ihana sovinto saanut.

Mutta jotkut epäilevät, ettei se mahda pitkäläistä olla tälläkään kertaa, toiset taas että kyllä kestää.

Ja myllyt käyvät, sauvakat hyppivät tahdissa, vesi pauhaa ja vaahtoa, ja ylpeänä myllärinä pyörähtelee Mikko Repo-ojan varrella, samoin kuin on koko ikänsä pyörähdellyt.

Sinta 2 mf.

Suom. kaunoh. 1.

Kataja

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1175

